

# JOSEF ŠKVORECKÝ

SPISY JOSEFA ŠKVORECKÉHO  
ČESKÁ KNIHOVNA

Příběhy o Lize  
a mladém  
Wertherovi  
a jiné povídky

# SPISY JOSEFA ŠKVORECKÉHO - SVAZEK 2 - PŘÍBĚHY O LÍZE A MLADÉM WERTHEROVI A JINÉ POVÍDKY

## Obsah

### I

- Komplex méněcennosti
- Neurčité kontury

### II

- Věk nylonu

### III

- **Tři příběhy a epilog o Líze a mladém Wertherovi**
- Zákony džungle
- Stínohra
- Špinavý, krutý svět
- Epilog s dcerou boží

### IV

- **Povídky tenorsaxofonisty**
- Panta rhei
- Pravdy
- Práce pro kádrováky
- Jak je lízli
- Malá pražská matahára
- Dobře prověřená Lizetka
- Křpatovo blues
- Bebop Richarda Kambaly
- Dokud nás smrt nerozloučí
- Dialogus de veritate

### V

- Konec Bulla Máchy
- Růžové šampaňské
- Píseň zapomenutých let
- Bassaxofon

## **Komplex méněcennosti**

*To není drahokam to plamen plá v mých očích žhavý  
Rozkaž at' v oheň vrhnou mě jenž toto kouzlo stráví*

*Má Lorelei sám hořím oním plamenem  
At jiný soudí tě já tebou zmámen jsem...*

Abych tedy začal upřímně, neboť jsem se rozhodl, že budu upřímný. Chtěl bych o tom napsat vlastně román, něco hodně dlouhého, a snad bych i mohl, ale když trochu uvažuji, nevím, čím bych zaplnil tu délku, ten objem vyžadovaný u románů. A smím-li odbočit, mám hrozně zmrzlou ruku, což mi umožňuje psát jen velmi zvolna, a já jsem nesmírně nešťasten, cítě, jak mi nejlepší myšlenky unikají a já jim nemohu s příšernou pomalostí svých písmen stačit. Ale snad bude nejlépe, vylíčím-li trochu okolnosti, za nichž se všechno, o čem chci vyprávět, událo. Tedy šli jsme, já, o němž hlavně bude řeč, ona, kterou miluji, a on, blázen a filozof, je v něm něco z obojího, anebo je to jen bláznovství - jsem příliš špatným psychologem, abych něco takového poznal. Šli jsme lesem, byl zimní večer, a zde bych mohl popisovat atmosféru a náladu, neboť já dovedu psát a líčit, mám to, čemu se říká dobrý sloh. Ale chci být za prvé upřímný a pak se chci držet věci samé, což jsem dříve a doposud nikdy nečinil. Tedy šli jsme a debatovali jsme, začlo to řečí o továrně, pak to nějak přeskočilo na knihy a už jsme se octli ve filozofii. Zprvu jsem měl pocit suverénní jistoty. Mluvílo se o Byronovi, jehož životopis jsme (já a ona) právě četli. Poznamenala něco o střídání Byronových milenek. Řekl jsem asi to- vnala něco o střídání Byronových milenek. Rekl jsem asi toto: Byron, jako všichni básníci, zabýval se příliš sám sebou. Nebyl to snad nějaký egocentrista nebo něco podobného, ale reagoval prostě intenzivněji na okolí. Nevěděl jsem, jak pokračovat, neboť mě nenapadla žádná jiná myšlenka, jež by zastřela fakt, že pozornost, již jsem knize věnoval, nebyla taková, abych byl oprávněn mluvit o nějakém hlubším pochopení jejího obsahu a myšlenek a z toho vyplývající Byronovy povahy. Nevadilo to však, protože se začalo mluvit o něčem jiném. Hovor pokračoval konverzací o detektivkách a lehké literatuře, přičemž má duše zůstala v klidu. Poprvé to začalo, když jsem neporozuměl několika větám mezi ní a ním, týkajících se předstíraného poměru dělníků k umění. Tu jsem ucítil něco jako klesnutí mysli, jelikož jsem nebyl schopen učiniti si o této (možná hloupé) věci okamžitý duchaplný názor. Nevím, vyjadřuji-li se vhodně a srozumitelně. Nechtěl bych vzbudit dojem, že snad nemám sám názoru na dělníkův poměr k umění. Byl to podivný stav, způsobený ostatně možná pouze tím, že ona či on použili několika dokonale znějících frází, čehož já v té chvíli nebyl schopen. Ostatně, možná že jsem nezačal vyprávění ve správné chvíli. Pak, pokud se pamatuji (napíši všechna témata v chronologickém pořádku), přišla řeč na chování místní maloměstské smetánky v divadle. Při tom jsem měl obvyklý pocit touhy poznamenat něco přílehavého, nového a vtípného. Probleskla její věta: Takovou bych se nikdy nechtěla stát, jeho: Ale přesto se jednou staneš, a moje: Ne, z toho jsem měl také vždycky hrůzu. Snad je sloh tohoto vyprávění příliš suchý a nebohatý. Snad i neobratný. Je tomu však úmyslně tak, neboť snaha zachytiti samu myšlenku mě nutí opomíjet to ostatní, čemu se říká formální stránka. A pak mluvili opět o něčem, čemu jsem dobře nerozuměl. To jest, rozuměl jsem jejich větám i jejich smyslu. Ale připadalo mi jaksi neproveditelným o takových věcech mluvit. Zdálo se mi, že sám jsem o nich ještě nikdy nepřemýšlel a nemám na ně také vlastního názoru. Nevím už téma, ale pocit a vědomí, jež jsem při tom měl, zůstaly. Od té chvíle začal se projevovat - proč bych to, o čem jsem dosud mluvil a psal jako o něčem nevyjádřitelném, nenazval pravým jménem -, začal se projevovat můj komplex méněcennosti. Snad bych to lépe zachytil takto: Myšlenky, které mají - a já je nikdy neměl; mluví dokonale jako knihy - já ty myšlenky nikdy neměl; zabývají se takovými myšlenkami - pro mě jsou příliš, jak to nazvat, vznešené, ušlechtilé, prostě v e l k é, já dovedu myslet jen na m a l é věci, jako je moje láska nebo snění o slávě. (Řekla totiž, že touto cestou chodí nesmírně ráda sama a přemýšlí, a já pojal úmysl otázat se jí, zda se v těchto okamžicích skutečně obírá t a k o v ý m i myšlenkami.) Myšlenky, jaké já nikdy neměl a jež jí jsou vnitřní potřebou, a z toho plyne: I. Jsem pokrytec, jenž se dělá filozofem, aby: a/ učinil svoji osobnost impozantní, b/ tím jí imponoval, c/ čímž by jí získal, d/ povšechně: jelikož si to o něm myslí lidé, e/ jelikož to předpokládá jeho inteligence. II. Ve skutečnosti je však prázdným, sentimentálním, bezcenným člověkem, neboť sám nikdy 1. nečetl knihu, k níž by našel vřelý poměr, jaký ona má například k Mauroisovi; 2. nikdy nefilozofoval o těchto ušlechtilých a velkých věcech; 3. neboť se potvrzuje jeho staré podezření, že je jen papírovým žvanilem, dosti obratným, aby nedostatek vlastního úsudku skryl pláštíkem hezkých a působivých slov; 4. mimoto stará bolest - neschopnost kritiky jakéhokoliv díla, divadelní hry nebo básně, neschopnost pronést o tom jasný úsudek, ať už o celku (u div. hry), nebo o jednotlivých výkonech, a strach, aby nebyl přistižen při této neschopnosti. Opomímám epizodu, totiž setkání, s dvěma hochy, kteří však po celý zbytek cesty tvořili pouze nezúčastněnou kulisu. A opět řeč o okultismu. Tu mě napadá také můj naprostý nedostatek talentu k psychologii, což je neobyčejně zářezující a deprimující u člověka, jenž se chce stát spisovatelem. Ale jsem přesvědčen, že tu postačí fingovaná psychologie. Docela bez přesvědčení a účelu, jen tak abych něco řekl, jsem se otázel na jejich názor na davovou agitaci, prohlásiv, že v ni nevěřím, jde-li o podniky druhu pouťových kouzelnických arén. Byla to poznámka neorganicky začleněná do pásma mého myšlení. A z toho se sklouzlo na Boha. Myslím, že v koncepci tohoto tématu byl hlavní důvod nedorozumění. Já: Bůh křesťanský, starající se ve smyslu křesťanského učení o lidi, trestající a odměňující. Ona: Záhada původu, vzniku, zrození. Bůh filozofický, tvořící život a hmotu v praformě. Výsledek: Můj výklad grotesknosti paradoxu Všemocný Veliký Bůh se zajímá o maličkého bezmocného člověka. Mimovolná poznámka: Měl jsem hrozný strach z Boha, protože v něj nevěřím. Jejím špatným vyjádřením zaviněná, zájmem planoucí otázka: Ty jsi ateista? Její poznámka: Čistě byronovský názor a citování jakéhosi místa v knize, které jsem přirozeně přehlédl, což mě donutilo k omluvě, že jsem byl nucen přečíst knihu

zběžně, jelikož jsem ji musil brzo vrátit. Moje poznání, že už nevím, co bych o tomto tématu dále řekl, neboť se mi nepodařilo zachytit je hned napoprvé plně. Moje vyzvání pokračovat v její koncepci tématu. Moje vyprávění podobenství, tuším sv. Pavla, o chlapečku přelévajícím moře do jamky. Zabočení na Mauroisova Važiče duší a zmaterializování celé úvahy. Hovor o kněžích, když já prohlásil, že nechápu, jak mohou inteligentní lidé Najednou pravila: Nestalo se vám to, jdete a najednou si uvědomíte, tady jde nějaké tělo, ale myslí to zase tady. Pak pravila: Dívám se na svou ruku a připadá mi náhle tak cizí. A dál, čemu už jsem dobře nerozuměl: Dělník v továrně, a vtom je to jako zvíře, či Ale to už jsem nemyslel na téma, nýbrž, v touze zabít komplex méněcennosti, na otázku: A myslíš skutečně, když tak chodíš sama, na takovéhle problémy? Řekl jsem to. Ano, odpověděla. Řekl jsem: Já ne. Já obvykle jdu a chci myslet na něco v e l k é h o a pak celou cestu medituji o včerejším filmu (neboť mě nenapadlo nic výstižnějšího, protože úvaha o dobrém filmu může být zajisté v e l k o u věcí). Poslední ránu, vlastně poslední injekci dostal můj komplex, když, nevím už proč, začala citovat Victora Huga: Ursus byl člověk a Homo byl pes. POKRYTECTVÍ mě přinutilo zamlčet, že jsem nebyl schopen tu knihu dočíst. (Bože, odpusť mi mé rouhání u příležitosti této cesty, neboť nemám, čím bych je omluvil.) Následovaly obvyklé myšlenky: Že nejsem nic, neumím nic a nevím nic; že jsem pokrytecký hlupák a povrchní žvanil; že sám sobě namlouvám své schopnosti; že hodnota mých prací je pouze přetvářkou; že mé práce jsou falešné, jelikož nedovedu myslet jako oni, nejsem psycholog, nedovedu sám kritizovat jiná díla; že ona je mnohem lepší, dokonalejší a cennější. (A tady nerozumím tomu, proč tohle mě vlastně bolí. Jsi-li skutečně taková, měl bych k tobě vzhlížet jako k ideálu a radovat se ze svého uctívání tebe. Neboť to, že mě vědomí tvé nadřazenosti sráží do propastí komplexu - není to vlastně to nejhorší sobectví, jaké může existovat?) Že já nikdy nebudu schopen jí imponovat. A to bylo poznání. A to bylo hrozné vědomí. A to bylo (snad) vlastní jádro celého komplexu méněcennosti samo. Pak se mluvilo ještě dál. Mě však zajímalo už jen jedno. Zeptat se jí, může-li se člověk, jenž na tyto věci nikdy nepomyslel a jenž nepřečetl knihy, jež by naň udělala niterný dojem (tedy zřejmě JÁ), může-li se takový člověk stát dobrým spisovatelem. (Konečná otázka.) Tanulo mi to na myslí celým městem. Mezitím ještě ona: Mám strach ze šílenosti, moje vzpomínka na jedinou skutečnou, nepředstíranou, nefingovanou touhu zešílet. Otázka: Měli jste někdy touhu zešílet? Odpověď (lakonicky): Ne, to ne. (Protože byla příliš zaujata vlastní, jí bližší představou, než aby ji zaujala moje, tedy vzdálenější představa.) V průjezdě jejího domu jsem pronesl konečnou otázku. On ji pochopil špatně, ona dobře. Nebylo však určité odpovědi. Odešla domů. Pak jsem se jemu přiznal ke komplexu méněcennosti a on mě ujistil, že já myslel, že ona skutečně tak my s l í, on pravil, že ona tak pouze m l u v í, já myslel, že ona pronáší pevné, předem uvažované názory, on pravil, že ona pronáší okamžité názory vynořivší se v debatě. Výsledek: Nemusím se bát. Nejsem méněcenný. Komplex je pouze fixní ideou. Dovedu přemýšlet právě tak jako oni. Ona má paměť (kterou mám taky), ona má vyjadřovací schopnost (kterou já nemám). Jinak jsme stejní a rovnocenní. Nemusím se tedy bát. (A zde jsem se mu přiznal, v návalu touhy vyzpovídat se ještě k něčemu. Mohl bych to zamlčet. Ale jelikož jsem se rozhodl být upřímným, pravím, že to, k čemu jsem se přiznal, zamlčuji.) Bože, dej, aby to bylo tak, jak on to řekl. Učiň mě jistým. Dej mi pocit suverénní a autoritativní jistoty. A já budu šťasten. A nikdy už nebudu takhle medítovat. (A konečně, všechno to může být jen vidina, fiktivní odraz, fantasmagorie, domněnka. Jen několik věcí je jistých pod každým zorným úhlem.)

1940-1945

## Neurčité kontury

Bylo asi půl deváté a maminka řekla:

„Pít.“

Nalil jsem minerálku do sklenice a přidržel jsem ji mamince ke rtům. Maminka v posteli seděla opřena o hromadu polštářů. Její vyhasínající oči hleděly do stínů v rohu pokoje. Napila se trochu, ale hned ztratila zájem. Postavil jsem sklenici na noční stolek a zeptal jsem se:

„Nechceš kompot?“

Ale její oči se dívaly kamsi mimo.

Naklonil jsem se tak, abych se jí mohl podívat zpříma do obličeje. Podíval jsem se jí do očí, ale nezdálo se, že hledí na mne. Měl jsem oči přímo proti maminciným očím, ale její oči mě neviděly. Zeptal jsem se znova:

„Maminko, nechceš kompot?“

Neodpověděla. Oči měla otevřené, ale neřkala nic.

„Maminko,“ řekl jsem, „maminko, slyšíš mě?“

Vtom jí hlava klesla dopředu. Opřel jsem jí dlaň o čelo a pozvedl jsem jí hlavu tak, že oči byly opět obráceny ke mně. Měla je otevřené.

„Maminko,“ zašeptal jsem. „Slyšíš?“

Oči se dívaly z toho žlutého obličeje potaženého jemnou kůží, která se napínala přes lícní kosti a přepážku hezkého orlího nosu, ale viděly jiné věci než já. Nevěděl jsem, co vidí. Pod dlaní jsem cítil slabý puls jakési

žilky na maminčině čele, oči měla otevřené, z úst šelestil jemný dech. Přesto mě neviděla. Přesto už nebyla se mnou...

Spustil jsem ruku, hlava jí okamžitě zase klesla. Proto jsem ji znovu podepřel. Za oknem byl slyšet mrazivý vítr únorové noci a v nemocničním pokoji bylo zima. Maminka ležela v noční košili pod tenkou dekou. Malá stolní lampička svítila do tmy, zalévala maminčin i můj obličej nažloutlým světlem a kouty pokoje se vlnily podivnými stíny. Byl jsem velmi ospalý. Maminčina hlava mi těžce spočívala na dlani a po chvíli mě začala bolet ruka. Byli jsme v pokoji sami. Ale zdálo se mi, že jsme vůbec sami. Sami v celém Kostelci. V celém světě. Byli jsme tak spolu sami poprvé v mém životě. Tahle myšlenka mě zabořila ostrou výčitkou. Bylo mi třiaadvacet a mamince padesát, celý život jsem žil vedle ní a celkem jsem o tom ani nevěděl. Bydlila v našem bytě, vařila mi snídaně a obědy, dávala čisté ponožky a košile, ale nevěděl jsem o ní nic. Bože, nic. Kdy jsem s ní naposledy mluvil? A o čem? A kdy jsem na ni myslil v Praze, kde jsem už dva roky chodil na fakultu, nepsal, nejezdil domů, Bože, vzpomínal jsem - a drobné útržky dávno zapomenutých, velice nepatrných událostí vyplávaly mi před očima z temných koutů, řadily se do nesouvislého pásma vzpomínek. Pokaždé když se mi v nich objevila, viděl jsem i sám sebe. Jako by ona nebyla nic než já. Jako by celá byla naplněna mnou. Měla vůbec nějaký svůj samostatný život? Myslela na něco jiného než na mne? Mělo pro ni mimo mě ještě něco smysl?

Teď v téhle studené zimní tmě na sklonku jejího života jsem viděl, že ne. Ležela na nemocniční posteli, vyhublá, pergamenová a bylo mi jasné, že umře. A přece ještě nedávno, ještě o vánocích dělala si plány, jak zůstane v nemocnici a bude vyřizovat písemnosti pana primáře, jen tak, bez platu, z vděčnosti. Vzpomněl jsem si na den, kdy jsme ji přivezli z nemocnice domů, dva dny před Štědrým večerem, na její radost i svůj strach, že to nevydrží, že množství zbytkového dusíku a bílkovin v její krvi zase stoupne - vlastně jsem nikdy nevěřil, že se uzdraví. Nevěřil jsem vůbec v nějaké uzdravení. Když se jednou něco v životě pokazí, nikdo už to nespraví. Všechno na světě je skrznastrz věcí minulosti. Vlastně jsem ani neměl strach. V hloubi duše jsem docela jasně věděl, že to maminka nevydrží, a to mi v těle rozlévalo zoufalý odpor a bolest. Nechtěl jsem, aby umřela. Protestoval jsem ze všech sil proti její smrti. Pomyslení, že nebude, nebylo snesitelné. Byl to strašný sen, ta cesta v taxíku z nemocnice, s maminkou navlečenou do svertrů, zabalenou v kožichu a příkrýtkou celým chumlem dek, usmívající se z okna auta na ulice. Úpěnlivě se držela naděje, kterou jí dal primář a která jí snad připadala jako vrchol štěstí. Ale štěstí to přece být nemohlo. Pro mě to byla jen a jen hrůza. Čtyři pět let. Není vyloučeno že i deset, řekl jí primář, a ona řekla: Čtyři. Daníček bude hotov za tři roky, vid', Daníčku? Ničeho se nechci dožít, jenom tvýho doktorátu.

Mého doktorátu. A to jí stačilo, to bylo všechno, co si ještě na světě přála: abych byl hotov a abych někoho našel. Nějakou dívku. Protože maminka neměla ráda Irenu a věděla, jak to mezi námi je. Potom jsme šli do schodů, k nám do třetího poschodí, skoro jsme ji nesli, a přesto byla úplně vyčerpaná, když si sedla v kuchyni na otoman a rozhlédla se. Po kuchyni, kde prožila celý život. Otec postavil na čaj a maminka se dívala. To všechno mi táhlo hlavou. A potom Štědrý večer, velická pyramida konzervovaných broskví z UNRRy, které jsem sháněl po celé Praze, neustále nespokojen s množstvím, vydal jsem za ně všechny peníze v pozdní starosti o maminku. Předtím jsem se o ni nestaral nikdy. Nesměla skoro nic jiného jíst. Kompot, suché brambory, zeleninu, čaj. Morbus Brighti se jmenovala nemoc, která ji zabíjela. Měla z konzerv radost, ale neměla z nich radost, stejně jako já, jako otec. Když před nimi stála, byly vyrovnány do ohromného zeleného jehlanu na sloupoví třiceti velikých plechovek s pomerančovou šťávou, dívala se na ně a říkala: „Děkuju ti, Daníčku, to ti muselo dát ale shánění, tos ani nemusel, kdy já to všechno sním.“ Věděl jsem, že jsem nemusel, že to nikdy všechno nesní, že umře, a ty pitomé konzervy připadaly mi najednou jako výsměšný náhrobní kámen na hrobě, do něhož ji zanedlouho položí. A přece jsem si říkal, že taky věřím na ty čtyři pět let, a i kdybych byl věřil, byl to jen odklad, trýzeň nesmyslně protažená na čtyři roky s bolestnou a tragickou jistotou na konci. Usmívala se, snažila se být veselá, od otce dostala vlněnou spodničku, teplý břišní pás, růžovou pletenou vestu a kožešínové papuče - nesměla prochladnout - a veliký košík jablek, fíků, ořechů, a mně se všechny tyhle proklaté věci proměňovaly ve výsměch. Co jsme jí mohli dát? Nic. Nic nešlo dát. Už to nebylo k životu, všechny ty věci příliš připomínaly prognózu, kterou nám řekl primář a kterou ona znala, ať už se o ní někde dozvěděla nebo ji vytušila z primářových falešně útěšlivých slov: nevyléčitelná nemoc. Dá se částečně zpomalit drastickou dietou, ale konec je nevyhnutelný. Možná čtyři, ale spíš tři, pravděpodobně jen dva nebo spíš méně, snad půl, v jejím věku - tehdy jsem odešel z nemocnice, to bylo ještě na podzim a svítilo slunce, a když jsem šel dolů a přes most, najednou jsem cítil, že pláču, že jsem rozšklebený pláčem. Ten pláč jsem nemohl přemoci. Šel jsem, dusil jsem strašně vzlyky, polykal slzy, ale obličej jsem měl rozšklebený do grimasy nezadržitelného pláče. Nějaká baba, která se šourala nahoru k nemocnici, na mě čuměla a otočila se za mnou, zahrnul jsem za mostem napravo, kolem řeky, kolem obchodní akademie, a to všechno mi zase připomnělo ji, maminku, jak jsem s ní tudy jako malý kluk, kdysi v dávných dobách první republiky, chodil na procházku, a od těch dob už ne, pak už jsem tu chodil sám, někdy s Rost'ou, s kluky z orchestru, s Přemou, jednou nebo dvakrát jsem tu šel s Irenou, díval jsem se jí na řadra a na zadek, promlouval jsem s ní nekonečné řeči o tom, proč se nechce se mnou vyspat - ale teď mi byla Irena vzdálená, jako by z jejího zjevu vyprchalo všechno, co mě k ní táhlo, teď vůbec ze všeho vyprchalo kouzlo a zůstala jen maminka a ta výčitka, jak jsem na ni zapomněl, jak jsem se o ni vůbec nestaral.

Šel jsem okolo řeky Ledhuje, slunce přikryly mraky, bylo už smutné podzimní chladno, a když jsem byl sám a nikdo přede mnou na cestě, pláč mě přemohl, slezl jsem z cesty na šikmý břeh, obešel plot staré plovárny a sedl jsem si na zpuchřelou dřevěnou lavici za ním. Nikdo tu nebyl. Zpustlé dětské hřiště se zanedbaným pískem, kabiny s vytlučеныmi dveřmi, dešť a vítr z nich dávno smyly žlutý nátěr, všechno bylo šedivé a jez monotónně hučel, rozbřečel jsem se na té lavici, dal jsem hlavu do dlaní a hrůza z opuštěnosti mi sevřela srdce. Maminka se ani nikdy nechodila koupat. Jenom kdysi, strašlivě dávno, seděla tu se mnou ten den, než jsme odjeli s otcem na prázdniny do Tater, a ona zůstala doma, v černých plátěných staromódních koupačkách s krátkou sukní, a od té doby už nikdy. Po pískovišti se honili dva vrabci, vítr jim načechrával peří a hnal dlouhé drobné vlny po rovné hladině pod jezem. Kde byla Irena. Kde byla s celou tou láskou, s tím marnotratným nákladem lehkomyšlně vyplýtvané lásky, z níž ani trochu nezbylo pro maminku. Slzy ze mě tekly jedna za druhou, padaly do písku a bolest smíšená s bolestnou úlevou mě škrtila v krku.

Potom jsme vařili čaj a otec dostal pitomý nápad přinést láhev punče. „Todle já asi nebudu moct,“ řekla maminka a otec se zarazil. Dostal jsem vztek. „No, snad jen trochu,“ řekl otec v rozpacích a ukápl trochu punče na lžičku. Maminka se na ni nejspíše podívala, viděl jsem, že má na ten punč chuť, ačkoliv nikdy nepila, ale po té strašlivě půlroční dietě - „Tak snad trochu,“ řekla, ale já jsem řekl: „Maminko, radši ne. Tu lžičku v čaji ani neucitíš a mohlo by ti to uškodit.“ Podívala se na mě a v obličeji jsem jí najednou viděl unavený smutek, jak jí to připomnělo skutečnost, na kterou jsme všichni chtěli zapomenout. Morbus Brighti.

A potom, tři dny po svátcích, se jí udělalo zle. Zase taxík, odvezli jsem ji do primářovy soukromé ordinace, zbytečná prohlídka, zase falešný optimismus, úsměvy, zase tři dny doma, a pak už nemohla jíst, měla bolesti, objednali jsme taxík, ale museli jsme ji dolů odnést. Nic nebylo hroznějšího než tahle cesta do nemocnice. Měl jsem vlastně být v Praze, přednášky už začaly, a den nato jsem chtěl odjet. Po celou cestu mě držela za ruku, položili ji do stejného pokoje, do těžké postele jako na podzim, strašlivý proces svlékání šatů, a pak ležela, zase v noční košili, opřena o tvrdý podhlavník, přikrytá dekou, vyhublá, zežloutlá, se smrtí, s koncem, s nekončícím smutkem v očích, seděl jsem u ní a nevěděl, o čem mám mluvit, nemohl jsem dál lhat tu mizernou fantazii o čtyřech pěti letech... a pak, když jsem se loučil, objala mě posledním zbytekem svých maličké síly, přitiskla se ke mně suchými rty a já ji nechtěl opustit, nechtěl jsem ji nechat samotnou v tom beznadějném cizím domě a odejet, ale musel jsem, byl jsem tak pitomý, že jsem se domníval, že musím, abych nezameškal přednášky, abych udělal zkoušky, políbil jsem ji a nechal jsem ji tam, tam, odkud už se nikdy neměla dostat, a odejel jsem za Kozákovými žvásty o francouzských monarchomáších, za anglosaskými slovesy a ji jsem tam nechal samotnou, jako jsem ji celý život nechával samotnou, jako jsem ji po všechem čas pořád jenom opouštěl a nemyslel na ni.

Ale bylo pozdě cokoli jí nahrazovat. Teď už bylo pozdě. Jako na všechno v životě, i na tohle bylo pozdě. Hleděl jsem jí do divně nepřítomných očí, napadlo mi, že už vidí, kam žíví nevidí, že už zná tajemství, o němž žíví nevědí nic a pocítil jsem náhlou a prudkou nenávisť k tomu, jenž to všechno udělal, za to, jak to udělal, k tomu Bohu nebo Principu nebo Přírodě nebo Zákonům Hmoty, k životu, v němž se vždycky opožďujeme, v němž se musíme trpce učit z osudných chyb, abychom pak už neměli příležitost uplatnit nabytou moudrost. V němž jsme jenom jednou mladí, jenom jednou zdraví, v němž všechny příležitosti přicházejí, až když už není možnost jich využít. Vzpomněl jsem v moři téhle bolesti, která najednou protrhla hráze starostí a myšlenek všedních dnů, na svých třiaadvacet ztracených let, zmrhaných v bezvýsledném usilování o Irenu, na Přemu, který po celou válku toužil po cizích zemích a teď sedí v tabákovém skladu, otráven, neschopen se rozhodnout, rozložen nudou města, které my všichni opustili a odjeli do Prahy, na Gertu Steinovou, která dokud byla mladá a krásná, tahala otlučené nohy v dřevácích po ulicích terezínského ghetta, a když se teď vrátila a podědila továrnu po všech svých mrtvých příbuzných, mohla svoje platinové brože nosit už jen na hladem vyschlých ňadrech a barvit ústa tváře v obličeji, který pokryly ošklivé vrásky, na fotbalistu Mareše, jemuž amputovali nohu, a kde teď byly dny jeho slávy... Na proklatě nesmyslnou zákonitost tohoto našeho světa a života.

Bolela mě ruka, hodiny ukazovaly devět, podepřel jsem mamince čelo druhou rukou a rozklepala mě zima. Otec odešel v osm, seděl u ní celý den a na noc jsem přišel já. Bylo to už týden, co mi napsal, abych přijel. Věděl jsem, že je s maminkou zle, ale nemyslel jsem, že jedu naposled. Teď mi to bylo jasné. Na židli vedle nočního stolku ležela skripta Kozákových přednášek o politické filozofii a kniha Willy Catherové *Obscure Destinies*. Povinná četba k první státnici. Už týden jsme se střídali u maminičiny postele, já, otec a teta Růža, s níž se maminka už řadu let hněvala a teď se s ní chtěla usmířit. Mluvila už jen málo, jen když něco chtěla, ale nechtěla skoro nic. Na nočním stolku stála láhev s minerálkou, sklenice, jedna z těch konzerv s americkými broskvemi, otevřená, ale nenačatá, protože maminka už nejedla. Seděl jsem u ní už čtvrtou noc. Přes den tu byla teta Růža a odpoledne přicházel otec. Ale teta Růža dnes odjela. Musím domů, Fanouš je tam sám, nemůžu ho tam nechat samotného, řekla, olízala uslintanými polibky mamince obličej - maminka už neměla sílu líbat nebo zvednout ruce k objetí -, a pak rychle zmizela na nádraží, aby stihla večerní vlak. V maminičině kožichu, neboť maminka jí dala na usmířenou svůj kožich. Nevěděli jsme o tom, až když ráno teta Růža skládala zimník do kufru a navlékla si maminičin kožich. V tom kožichu se přišla naposled rozloučit s maminkou. A měla strašně naspěch. Už aby byla pryč. Asi aby se mohla Fanoušovi pochlubit kožichem.

Takže to byl konec, maminka už sama věděla, že je to konec. A já utahán zimou, nevyspáním, smutkem jsem si přál, aby už přišel. Konec. Byl jsem stejný jako teta Růža. A jako otec. Únava mě přemáhala, mimoto se blížily

zkoušky. Ne, všechno to bylo strašné, zoufalé, ale trvalo to příliš dlouho. Jednou, asi před dvěma dny, když maminka podřimovala a já jsem klímal vedle postele, najednou otevřela oči a řekla tiše: „Trvá to dlouho, vid’? Chtěla bych umřít.“ Zastyděl jsem se, hluboko, na dno černé duše, kde nikdy nebyla žádná zvláštní dobrota a vždycky spíš lhostejnost a sobectví, ale teď se ve mně probudila usínající bolest a nevěděl jsem, co jí mám na to říct, jenže ona na nic nečekala, byla už daleko moudřejší než já a já jsem poznal, že do mě vidí, do nejtajnějších, nepříznávaných myšlenek, aby už byl konec, který stejně musí přijít, a co mi řekla, bylo jako bolestná výčitka, jediná, kterou mi řekla za celý život. Proto když jsem ráno odcházel domů s otcem, který sem ještě před osmou zaskočil, ještě než šel úřadovat, a když otec řekl: „Víš, Danny, snad by pro ni bylo lepší, kdyby už odešla,“ vyrazil jsem bezděčně posměšným tónem: „Pro ni!“, protože jsem věděl, že otec myslí na sebe, jako já jsem myslel na sebe a na svoje blbé zkoušky z anglosaštiny, a jako teta Růža myslela na mamčin kožich, a jako vůbec všichni mysleli na sebe a na sebe a na sebe. Všichni, kromě ní. Studoval jsem filozofii, byl mi jasný altruismus, věděl jsem, že za to nemůžu ani já, ani otec, ani teta Růža, ani maminka. Všichni jsme se hemžili v téhle nelítostné a surové hře a celkem bylo jedno, co kdo z nás dělal. Ale byl jsem pořád ještě člověk a měl jsem pořád ještě v srdci zbytky nějakého mravního řádu, čert ví, jestli mi to tam nasadily hodiny náboženství nebo maminka, nebo jestli se do téhle podoby v mé lidské duši ztvárnily biologické pudy, věděl jsem prostě, že všichni jsme špatní a ona dobrá, všichni jsme špinaví a ona čistá, všichni jsme hříšníci a ona svatá, všichni jsme nějakým způsobem skřípnutí a nešťastní, ale ona nejnešťastnější, protože měla všechno opustit, mě, a nikdy nikdo si jí nevšímal, musela žít úplně sama, v kuchyni, bez otce, který chodil po schůzích, po zkouškách divadelních ochotníků, po kuželkách, po hospodách, a beze mě, který ji ještě ke všemu mučil pitomým blbnutím za Irenou, která na mě kašlala - najednou mne napadlo, jak vlastně žila celé ty dva poslední roky, kdy já byl v Praze, čím plnila své dlouhé dny. Z myšlenek se mi oddělila ta představa maminky, smutné, osamělé, samotné v prázdné kuchyni, jak na mě myslí a neví, co dělám, protože jsem jí skoro nepsal, jak si dělá o mě starosti, zatímco já v Praze se pitomě užíral pitomou láskou k Ireně, která končila oktávu a potom chodila po Praze se Zdenkem a kašlala na mě víc než jindy. Co dělala maminka celou tu dobu? Jaký to musel být šílený, strašný život.

Vyměnil jsem opět ruku. Maminka už nemohla udržet hlavu zpříma. Čas se vlekl, ale pořád dýchala, pořád jsem cítil drobnou žilku na spánku. Pořád jsem cítil tu žilku, pořád jsem ji cítil, až najednou jsem viděl otce, tetu Růžu, Přemu, který dnes odpoledne přišel k nám a ptal se, jak se mamince daří, Přemu, Přemu - a pak mi tělem proběhlo škubnutí jako elektrická rána a uvědomil jsem si, že jsem téměř usnul a probudil se, když mi klesla hlava. Zároveň jsem přestal podpírat mamčinu hlavu a ta bez vlády klesla na mamčinu vyhublou hrud'. Stiskl jsem víčka, zatřásl jsem hlavou, abych se probral. Maminčiny oči, v tváři visící mrtvě nad bílou příkrývkou, široce otevřené kamsi hleděly. Znova jsem jí podepřel čelo, aby se dívala rovně, abych dal aspoň trochu své mizerné, promrhané síly jí, jejíž síla rychle umírala, snad už umřela. Ale oči hleděly pořád do neznáma, do jiného světa, zkroutil jsem se na židli, abych jí mohl hlavu lépe podpírat, a zachvěl jsem se zimou. Za oknem tichý noční mráz a bílá zimní tma. Maminčina tvář už nebyla odsud. Uvědomil jsem si, že už ani nic necítím k té tváři přede mnou, k tomu tělu, na němž zplihle visela noční košile, neboť to maminka už nebyla. Jenom oči, ale ani oči ne. Hleděla jimi už do budoucna, do světa mimo tenhle svět, já, když se mi její obraz před očima zahalil do mlhy polosnu, viděl jsem jen a jen minulost, a tam byla, maminka, o níž jsem vůbec nedbal. Tam byla. Zapomněl jsem na zimu, na bolest v ruce a v krku, v nepřírozeně zkrouceném těle, viděl jsem ji, slečnu Anitu Kurážovou, v dávném roce dvacátém druhém, úřednici banky, samostatnou, jak jede v tramvaji číslo čtyři, klobouk podle módy jako hasičská helma, růžové šaty nad kolena, šerpa ze sametu hluboko pod pasem, krásná, jako Irena byla krásná, a můj otec v elegantních trubkách, v pruhované košili s motýlkem, brejlí na ni z protějščího sedadla, ona ho ignoruje, její hezký řecký nos, její zelené oči s černými brvami, její francouzsky klenuté obočí, všechno ve stínu klobouku hluboko do čela, ta tramvaj je stará, krátká, řinčivá, po kolejích poskakuje, poloprázdná, průvodčí z rohu je pozoruje, pán s knírkem čte Národní listy, lidé těch let čtou noviny těch let, říkají řeči těch let tehdejším jazykem, a ona krásná jako Irena naproti otci, jenže otec se jí líbí, otec je štíhlý, má interesantně zapadlé oči, kulhá, zřejmě zranění z nedávné války. Potom dojedou na konečnou, maminka vstane, na vysokých podpatcích se nejspíš zapotáčí a ty střevíčky jsou bílé a béžové, skládaná sukně, musela mít hezké nohy v hedvábných punčochách, a byly jí vidět nad kolena -, a jak se zapotáčí, padá jí kabelka. Otec vyskakuje, sbírá kabelku, smeká klobouk - filcový, s dlouhým vlasem - uklání se a s vtípem oněch let říká: „Smiřický zvedl slečnu kabelku.“ A maminka ji od něho bere, krásná tvář se rozsvěcuje úsměvem, bílé zuby, nalevo nahoře trochu nepravidelné, a říká: „Kurážová děkuje.“

Tak to začalo. Tak začala celá ta tragédie. To neštěstí. Těch třidvacet let smutku. Odpoledne bylo jarní, voňavé, listnaté, svěží, v hospodě na Spořilově hrál jazzband, altka, banjo, bandoneon, housle a buben s charlestonkama, s cowbells, flexaton a havajská dřeva, seděli spolu a všechno začalo, teď všechno končilo. Kde to všechno bylo, kam se to ztratilo, tak šedivě, smutně, beze stopy, bez věčnosti. Kam přišla krása slečny Kurážové, která tu teď ležela krásná jen v očích, jen ve vzpomínce, v mojí fantazii. Snad se krása žen přelévá na jiný svět, odtamtud si ji nabírají, když rostou do šestnácti let, snad si ji nabrala i Irena, snad proto se člověk zamilovával právě jen do jedné holky, snad že právě ona nabrala kousek krásy z toho vzdáleného pramene, ten kousek, který kdysi patřil mamince. Co mi ale byla platná Irenina krása, když člověk, maminka, člověk, jímž jsem existoval ve světě



denních potřeb a starostí, aniž jsem o tom věděl, maminka, jež do mě zaklela všechno, co v ní bylo, lásku, sílu, myšlenky - a já to nebral na vědomí -, maminka, která se trápila mými pitomými útrapami s Irenou a radovala mou řídkou radostí z jazzu, maminka umírala.

Umírala. A už tolik dní. Vyměnil jsem ruce, zkroutil se ještě nepohodlněji, a zrak mi padl na knihu vedle postele. *Obscure Destinies*. Prudce jsem tu knihu začal nenávidět. A zároveň, ve vlnobití vzpomínek, v téhle hodině mezi světem života a smrtí, kdy maminka končila a nic už pro ni nemělo význam, ani já ne, kdy se všechny starosti scvrkly, přestaly být vidět i v nejsilnějším mikroskopu, já, pitomec, pocítil v hloubi duše, jak šedivý červ pečlivě starostí s blbou, necitelnou, vyboulenou hlavou drápe se orkámem zoufalství, jež naplňuje věčnost, jak z té věčnosti před důležitě vyčleňuje osm dní, které scházejí do data, kdy bude mi přistoupit ke kolokvijním zkouškám z moderní americké literatury a z politické filozofie. Jako by věčnost nebyla důležitá jako tohle, ten hloupý, idiotský školomet-červík-myšlenka, připoutal mi oči k té knize a zvedl mi ruku, aby knihu otevřela a začal jsem číst, pravici jsem podpíral chladnoucí maničino čelo, v levici jsem držel knihu *Obscure Destinies* od Willy Catherové, neboť bylo už jen sedm dní do zkoušky a maminka umírala.

Četlo se mi špatně. Vystřídal jsem ruku, jenže příjemný pocit odpočinuté síly trval jen chvíli. Znova jsem ruce vyměnil a snažil se vnímat začátek nějakého příběhu nazvaného *Old Mrs. Harris*. Písmenka v žlutém světle noční lampy se roztékala a nepohodlná pozice mi brala sílu k soustředění myšlenek. Jakási stará *Mrs. Harris*. Vnímal jsem jen náladu té povídky. Zapomenutý, obskurní život zapomenuté, mlčenlivé, mlčící paní v kuchyni a v pokojíku za kuchyní v jakémsi velkém domě někde v Americe na počátku století. Život, jehož si nikdo nebyl vědom. Život živého zařízení nějaké domácnosti, s nímž nikdo nespojoval představy o nějakých citech, utrpeních, přáních ani radostech lidí, maminka měla takový život, četl jsem tu knihu, bloudil očima po znacích natištěných na papíře, děj šel mimo mě a do mne vstupovala jenom atmosféra toho osudu, a myslel jsem znova na to, jak nic nevím o životě druhého člověka, jak vůbec nic vůbec neznáme o životě, jak odžíváme svůj život a všechna jeho léta ponořeni do monotónní sítě jeho chatrných dějů a nesnáží, jak nejvíc myslíme na lidi, kteří na nás kašlou, ale my je milujeme, jak jsem měl v duši vždycky Irenu a nikdy ne třeba *kastelánovic Mílu*, která zas měla v hlavě mě a jejíž fotky visely po tuctech po stěnách a všude po pokoji *Berty Moutelíka*, a ani jedna *Bertova* fotka v *kastelánovic* kvartýře pod zámeckou věží, tak to všechno dohromady bylo, takovýhle řetěz jako japonské figurky slonů, držících se choboty jeden druhého za ocas v zmenšující se, stále ubožejší řadě. Jako závislost života jedněch na smrti druhých, život mřenek na smrti planktonu a život štik na umírání mřenek, jako živobytí lékárníků na chorobách nemocných, jako bohatství fabrikantů na chudobě dělnických familií, jako tolik věcí života nesmyslně závislých na jiných věcech, a pak mě napadlo, že vlastně ani na Irenu jsem nemyslel, a nevím o ní nic, a čerta jsem se o ni staral a zajímal. Jenom vidět jsem ji chtěl, být s ní, žvanit s ní, vyspat se s ní. Ale jak jí bylo, když jí řezali podebraný palec, jak jí bylo, když se nudila, jak jí bylo, když jí profesor *Bivoj* vyhrožoval, že ji nechá prasknout z matematiky, a ona za ním musela do kabinetu, nechat si líčka olízat *Bivojovou* zanikotinovanou hubou a růžový nos odýchat pivním pachem *Bivojova* zdecimovaného chrupu, jak jí bylo, když *Zdeňkova* mamá mu zakázala chodit s Irenou, protože Irena neměla věno, aspoň ne takové, jaké mamá očekávala, nestaral jsem se o to a bylo mi to fuk. Já uměl trpět jenom svým vlastním utrpením, na utrpení ostatních jsem nedbal. A takhle to bylo s maminkou. Příběh staré *Mrs. Harris* se rozvíjel nějakými scénami, ale já vnímal jenom tón těch scén, slunečné odpoledne, jímž tikají hodiny, ospalé kuchyňské odpoledne, v dřezu naložené špinavé nádoby a nikde nikdo jiný není, všechno vymřelo, jenom ona s tím nádobím a s myšlenkami na někoho, jehož myšlenky nejsou s ní.

Ruce mě už strašně bolely. Odložil jsem knihu, už jsem se nemohl oddávat požitku z četby, takový jsem byl, jenže mi to najednou už bylo i jedno, kde vlastně, Bože, je utrpení a kde slast, kde jsou mezi tím vším nějaké hranice, snad to splývá někde ve společném maximu. Ta kniha mě zajímala, a vedle mě umírala maminka. Zajímala mě proto, že vedle mě umírala maminka, o níž se psalo v té knize. O jejím nenápadném, bez radostí odžitém životě. Ale ta kniha mě zajímala! Bolel mě maminčin život i ta kniha, byla to společná, totožná bolest, ale vězela v ní divná, pitomá slast, estetická nebo čertvíjaká slast, slast sadismu, rvala mi srdce, že jsem cítil kapky krve palčivě týct po jeho chlopních, škrtila mi krk smyčkou křečovitého napětí, jež bylo jak průzračná bolest, až ulevovalo, vůbec už jsem se v tom nevyznal, vstal jsem, uviděl jsem ručník, obvinul jsem ho mamince kolem hlavy a jeho volné konce jsem uvázal k tyči, na níž byla tabulka s maminčíným jménem a s číslem diagnózy nebo s čím. Maminka tak zůstala viset skoro jako Kristus na kříži, s vyhublýma rukama na příkrývce, čelo v bělostné smyčce ručníku, strnule vzpřímená a oči, netečné k dějům i věcem kolem, hleděly stále stejně, pořád nezaostřeně před sebe, do toho jiného světa, sedl jsem si znova k posteli a četl jsem dál o paní *Harrisové*, jak nakonec zemřela. Zemřela, za týden o ní nikdo nevěděl. A tohle je lidský život? Tohle? Tenhle hnus? Tohle, co mohlo být naplněno radostí a požitkem a ukončeno někdy uměle, ve spánku, bez vědomí a bez bolesti, bez tohotohle strašného protahovaného umírání, v kterém ji nechávali, ačkoliv měli prostředky ji zabít, ale neměli prostředky ji zachránit. Maminko, člověče nejlepší na světě, k němuž jsme všichni nejnevěděčtější, nakonec celá její láska byla jen živočišný opičí pud, nakonec celá láska je jen pitomý pud, i moje blbnutí za Irenou a všechny ty ušlechtilé duševní věcičky okolo jejího obrazu v mé polici, nakonec močí, má periodu a v jejím zalykavém bříšku se mění jídlo v odporné lidské výkaly, nakonec všechno je jenom biologie, ale teprve nakonec: předtím jsou to dny zalité sluncem a obětí a láskou.



Maminka visela ve smyčce, s pootevřenými ústy, bez výrazu v tváři, oči otevřené, hledící, chvílemi vydávala nejasné, dětské, stařecké, bolestné, bezmocné zvuky. Tohle je peklo. Uprostřed černé a bílé noci, uprostřed mrazu a medicíny a vědy, uprostřed světa a jeho atomových pum jsem seděl vedle obyčejné postele, jejíž výrobou se taky musel někdo zabývat, a všechno bylo houby platné, mamince nikdo nemohl pomoci. Předevčírem, nevěděl jsem, jestli to chtěla ona nebo já, snad já, protože jsem pro ni chtěl udělat všechno, co udělat šlo, přišel kněz s posledním pomazáním. Byl to mladý páter, kterého jsem znal z kostela, sestra františkánka rozsvítila svíčku, kněz vyndal svaté oleje, museli jsme z pokoje odejít, pak jsme se mohli vrátit, maminka ležela na zádech v posteli, viděl jsem jen její obličej a v něm soustředěnou vůli věřit tomu všemu a kněz říkal latinsky slova, jimž jsem dobře nerozuměl, ale která mi přejížděla po zádech jako železné kartáče a měla strašnou sílu: Ego te absolvo, Domine, accipe animam ei, Domine, accipe animam, říkal jsem si, těmi svatými oleji ji kněz mazal, na očích, na uších, na ústech, na rukou, na nohách, maminka ležela obličejem ke stropu, kněz pronášel věty jako z extáze. A potom sklopil knihu, řekl mamince něco jako Mějte se hodně dobře a důvěřujte Pánu Bohu, doprovodil jsem ho na chodbu a tam se mě ptal, co študuju, s takovým jako vysokoškolsky kolegiálním zájmem, a potom kolik nás na fakultě je, a když jsem mu to řekl, povídal: Vidíte, a na teologii jenom sto dvacet, ve všech semestrech, s obavou, se zájmem, taky mě to zarazilo, zalitoval jsem toho, ale co k sakru měl co takového říkat teď mně.

A když odešel a já jsem se vrátil k mamince do pokoje, ležela pořád na zádech, jako kdyby se bála vytrhnout se z té slavnosti, porušit to pomazání, a já si vzpomněl na dobu, kdy jsem měl nahnáno, že mě Němci zavřou kvůli těm aušusovým kulometům od mesršmitů, za které jsem ručil, a napadlo mě idiotsky, že by mě snad nezavřeli, když půjdu do Hradce do semináře, a začal jsem hned, jako vždycky, tu myšlenku rozvíjet, že se stanu knězem a budu někde žít a zajímavě kázat a všelijak utěšovat lidi a pomáhat jim, tak jsem vždycky snil o všem možném, odvíjelo se mi to z nějaké cívký v mozku, a teď jsem začal znova snít, protože maminka umírala a nemůžu už žít dál, jako jsem dosud žil, to jsem si myslel, a že přestoupím na teologii a budu knězem a stanu se vedoucím nějakého oddílu katolických skautů, jako byl páter Šilhan, co vedl Mawadany, co k nim patřil bratranec Peša, a odjížďu nějak svatě a v hezkém odříkání svůj život, jenže to všechno bylo jen day-dreaming, jenom snění, a věděl jsem docela určitě, že na filozofii zůstanu a potáhnu se dál jako až doteďka a že budu blbnout za Irenou a hrát v jazzu na tenora a přemýšlet o všelijakých nijakých věcech, tak pořád, až to snad taky někde nijak skončí To mě už začínala bolet hlava a ztrácel jsem jasné vědomí. Probudil jsem se, hlava ležela na pokrývce na maminčině klíně, bylo mi strašlivě zima a byly dvě hodiny v noci. Chtěl jsem vydržet vzhůru, ale zase jsem usnul, viděl jsem ještě maminčinu hlavu ve smyčce, vzbudil jsem se a znovu jsem spal, klímal, všelijaké myšlenky mi běhaly mozkiem, únava mě pořád přemáhala, až jsem se najednou vzbudil s vědomím, že jsem opravdu vzhůru, a za oknem bylo ráno a maminčina hlava pořád visela ve smyčce z ručníku.

Chtěl jsem vstát, ale byl jsem celý zmrzlý. Vstal jsem a musel jsem se všelijak protahovat a hýbat, než jsem byl schopný vládnout zas rukama a tělem. Pak jsem sundal smyčku, mamince hlava hned zas spadla dopředu, podepřel jsem ji rukou a tu jsem s leknutím zjistil, že záhyby ručníku se mamince otiskly na čelo a byly tam teď bílé a červené otačeniny, přesné stopy zmačkaného plátna, o něž se maminčina hlava musela celou noc opírat. Dostal jsem strach, že otec, až přijde, pozná, co jsem udělal. Byl jsem surovec, sadista. Nemohl jsem vydržet jedinou noc, musel jsem si pomoci takovouhle věcí. Díval jsem se bezmocně na maminčino čelo, pak mě napadlo, že bych mohl polštáře pod maminčinými zády narovnat tak, aby víc ležela. Jak jsem se k ní sklonil, uslyšel jsem její dech. Byl teď chrčivý, pomalý, křečovitý a těžký. Urovnal jsem polštáře a položil maminku co nejopatrněji na ně. V hrozně dlouhých intervalech nabírala dech a vůbec nevydechovala - jako stroj, který se porouchal a dochází. Očima pořád stejně hleděla před sebe. Mě ale neviděla. Neviděla vůbec nic. Jenom jiný svět. Utřel jsem maminčino otačené čelo kapesníkem, pak jsem kapesník navlhčil a otřel jsem ji pod nosem a kolem úst. Složil jsem jí ruce na příkrývku, uhladil příkrývku, ruce byly pořád ještě teplé, a nebylo, co bych měl dělat dál. Už to nemohlo dlouho trvat. Bylo to možné, že jsem stál vedle ní, s tímhle vědomím, nic proti tomu nedělal a mohl vůbec ještě na něco myslet v budoucnosti?

Ve čtvrt na osm přišel otec. Otevřel opatrně dveře, vešel dovnitř v černém zimníku se zešedivělou hlavou, s výrazem obav a napětí ve velikém obličejí.

„Jak je?“ zeptal se.

„Těžce dejchá,“ řekl jsem.

Otec přistoupil k posteli, sedl si na židli a vzal maminku za ruku, jako kdyby jí chtěl ohmatávat tep. K čemu? K čemu tahle pitomá ceremonie? K čemu vždycky doktoři ohmatávali tep a měřili tlak, když proti tomu nešlo nic dělat? A proč to dělal otec?

Díval se při tom na maminku a lítost, která v něm vzezela, stahovala mu obličej do grimasy a nemohl se tomu bránit.

„Ando,“ řekl, „Ando, jak je ti?“

Maminka samozřejmě neodpověděla. Kde už vlastně byla.

„Ando,“ řekl otec. „Ando, slyšíš mě?“

„Ne,“ řekl jsem a hlas mi přeskočil. „Nevnímá,“ řekl jsem.

„Ando,“ řekl otec uboze. „Ando,“ skoro vykřikl a po velikém obličejí sjelo do jeho obrovské pusy několik slzí. „Ando,“ plačtivě opakoval. Pak vytáhl kapesník a troubivě se vysmrkal. Strčil kapesník do kapsy, vzal zas maminku za ruku a tiše a hystericky začal říkat:

„Ando, Ando, Ando,“

Pak zmlkl.

Potom se mě tím ustrašeným hlasem zeptal:

„Jak dlouho už takhle dejchá?“

„Tak - asi hodinu,“ řekl jsem a neměl jsem odvahu přiznat se, že jsem spal.

„Co to je?“ řekl otec.

„Já nevím,“ řekl jsem.

Otec zas chvíli mlčel. Pak řekl:

„Vod čeho má to na čele?“

Zmrzlým tělem mi projela horká vlna.

„Musel jsem jí držet hlavu, ponivač jí pořád padala. Měl jsem ručník, a vod toho to má votlačený,“ řekl jsem a smíchal jsem pravdu a lež a zamlčen i v téhle věci právě tak, jak jsem takovouhle mixáž servíroval Ireně, a jak jsem všem říkal pravdu, která zněla nepravdivě, a obelhával je velice věrohodnýma lžema. Otec neodpověděl, jen se na maminku dál díval, čuměl na ni, asi se mu v hlavě taky válely nějaké vzpomínky a po tvářích mu tekly slzy. Potom opakoval, aniž asi věděl, co říká:

„Co to je?“

Za chvíli řekl:

„Jedla něco?“

„Ne,“ řekl jsem. „Vždyť to vidíš.“

Mlčeli jsme. Otevřely se dveře a dovnitř strčila hlavu sestra Udelína.

„Dobré jitro,“ řekla, chvíli, docela krátkou chvíli se dívala, potom zavřela dveře.

Otcovi se hýbala pusa a šeptal sotva slyšitelně:

„Ando, Ando - ,,

Nakonec zmlkl. Tak jsme seděli asi půl hodiny. V tichu jsem slyšel jenom maminčin hrozný, pořád pomalejší a těžší chrapat. S hrozným úsilím vtahovala teď do sebe v dlouhých intervalech vzduch, který jí chraptěl v plicích. Měla rozklad plic. Primář mi řekl, že to takhle končí. Dusík se nahromadí v krvi, otráví plíce, plíce se rozpadnou. Pak z dálky slabě zazněly úderý hodin na radnici. Otec se zvedl.

„Tak já - musím do banky,“ řekl. „Kdyby - kdyby - zavolej mi,“ řekl a podíval se na mě. „V ambulanci mají telefon.“

„Já vím,“ řekl jsem.

„Tak - sbohem, Ando,“ řekl otec, hlas se mu zase zajíkl, sklonil se k mamince a políbil ji na čelo. Potom se otočil, viděl jsem, že má červené oči a slzy mu tečou proudem po tvářích, kapou mu vpředu na černý zimmník, lesknou se na něm a nechávají za sebou vlhké cestičky v látce.

„Sbohem, Danny,“ řekl mi.

„Sbohem, tati,“ řekl jsem. Ve dveřích se ještě otočil a podíval se na maminku. Z úst mu vyrazil vzlyk, vtáhl spodní ret do úst a zakousl se do něho. Pak ještě jednou skoro zašeptal:

„Sbohem.“

„Sbohem,“ řekl jsem a otec zavřel dveře.

Přisedl jsem si zase k posteli a zadíval se na maminčin obličej. Nějak zežloutl, tváře se propadly, jenom oči pořád neměnně hleděly někam - jinam. Strašlivý dech jí zdvihal a klesal hrud'. Intervaly se táhly, dlouhé, nekonečné. Tohle je teda zápas se smrtí. Proč už neumřela. Jako všechno na světě, i smrt byla sadistická. Seděl jsem u postele a s divným klidem jsem se na to díval a přemýšlel jsem o tom. Zdálo se mi, jako by z druhé strany postele, ve stěně, seděla Smrt a po každém maminčině vdechnutí zadržela trochu víc smyčku kolem jejích plicí, pozorovala maminku soustředěně po každém nadýchnutí, metodicky, se zájmem, nehybný úsměv na holých čelistech, sadistická smrt, a každé zadržnutí jako by mamince působilo bolest, jako by každé vdechnutí byl bolestný vzdech nad jednou bolestí, vzdech jeden za druhým, stále bolestnější, stále silnější, chraptivější, a z chladných očí smrti zářily dva ostré paprsky propalující tkáň maminčiných plicí, chroptění se ozývalo příšerně silně a neuvěřitelně hlasitě a rozčleněně, jako by vzduch unikal celou řadou záklopek, které se jedna po druhé zase zaklapovaly s praskavým zachrčením, intervaly trvaly čím dál víc. Pak se nadýchla a přestala dýchat - ústa zůstala otevřená -, pak se ještě jednou nadýchla - tělem mi projela elektrická rána -, a potom, po dlouhé době, ještě jednou - a pak se najednou jakoby uklidnila. Srdce mi prudce bušilo, visel jsem očima na maminčině tváři. A vtom jsem uviděl, že maminčiny oči už nehledí - byly otevřené, ale nedívaly se - a z koutku úst jí začal vytékat pramínek žluté tekutiny. Sáhl jsem jí mechanicky po ruce, udělal jsem taky ten idiotský čin, hledal jsem puls, nemohl jsem ho najít, bloudil jsem prsty po maminčině kostnatém zápěstí a cítil jsem, že chladne. Byla mrtvá. Umřela.

Umřela. Vstal jsem a vtom mě to chytlo. Otočil jsem se, abych to šel říct sestře Udelíně. A ve dveřích mě to chytlo. Jak jsem je otevřel, ztratil jsem najednou vládu nad obličejem. Cítil jsem, jak se mi rozšklebuje, jak ze

mě vychází strašlivý, ponižující, kvičivý zvuk, jak mi něco zmačkalo všechny vnitřnosti a orgány do papírové kuličky a divná křeč mi stoupá do hlavy, vyráží mi z krku škytavé vzlyky, jak se mi slzy hrnou po tvářích, vyšel jsem na chodbu, odněkud se objevila sestra Udelína, zalykl jsem se: „Maminka - „, a Udelína zmizela a já šel pořád rovně po chodbě a kňučel jsem jako pes a pak jsem uviděl asi tři nebo čtyři lidi, nějaké baby a dědky, jak s ohromným zájmem na mě čumí jako prasata, a zvedl se ve mně odpor vystavovat se jim takhle, v tomhle, zahrnul jsem na schody, kde nebyl nikdo, postavil jsem se k oknu a tam jsem dlouho brečel, zmítaly mnou pořád nové vlny plačtivých křečí a zase, Bože, jsem cítil, jak je to příjemné, jak to strašně bolí a jak je příjemné brečet, jak i na dně takové bolesti je příjemný pocit, a to proto, že to není skutečná bolest, protože to není tělesná bolest a protože to umřela maminka, ale já jsem zůstal naživu, protože to nebylo nic než výčitky svědomí, které pomalu zase umřou, protože jsem celý život na maminku nepomyslel a za čas po celý zbytek života zase na ni nepomyslím, takovýhle je život, v kterém je na všechno pozdě, už nemůžu zas být malý a pozorný k mamince, už jí nemůžu utírat nádobí ani s ní chodit na procházky, jak jsem kdysi chodil, než jsem začal chodit s Irenou, vlastně za Irenou, vlastně většinou sám a s myšlenkami na Irenu a vůbec ne na maminku, kterou takhle surově Irena odstrčila do pozadí a na mě se vykašlala, takhle sprostě rozbila můj život s maminkou, naše procházky Montací, kolem řeky do Bražce, umlčela naše dlouhé hovory na těch procházkách o - o čem? -, o čem vlastně jsme to mluvili? - Nevěděl jsem, ale to všechno rozbila Irena, to dávné, příšeřelé, krémové štěstí mého dětství a raného mládí za první republiky, Irena, která přitáhla odněkud z Užhorodu, když ho zabrali Maďaři, a maminka musela beze slova ustoupit a mlčet, protože jsem na ni začal být hrubý a jen a jen jsem se oblboval Irenkou. A ustoupila bez protestu, zůstala v kuchyni, v pozadí, beze slova výčitky a zůstala tam až do konce. Od devětatřicátého roku, kdy se v Kostelci objevila Irena a já se do ní zabouch. Osm let. A celý život předtím. A celou věčnost potom, až do konce světa, kdy snad jsem se s ní měl zase sejít tak, jak to učili v náboženství, ale kdy jsem se taky zase měl sejít s Irenou, se všema, s Přemou, s Bennem, ne, bylo to všechno moc v rozporu se vším, co jsem ze světa znal. Uvědomil jsem si, že už nebrečím, ale jen stojím a koukám se ven na zasněženou a holou stráň za nemocnicí, že je všechno tupé, ohlušené, vzdálené.

Otočil jsem se, ořel jsem si oči a odešel pomalu na ambulanci. Seděla tam sestra Imdegilda, na hlavě františkánský čepce. Řekl jsem, a hlas mi zněl smutně, ale už bez zajkání:

„Sestro, mohu si zatelefonovat?“

„Samozřejmě,“ řekla.

Zdvihl jsem sluchátko a vytočil číslo. Ve sluchátku se ozval slabý mechanický hlas:

„Živnobanka.“

„Je tam, prosím, pan Smiřický?“

„Předám,“ řekl hlas, chvílku harašilo, a pak se ozval otec.

„Smiřický,“ řekl a řekl to mrtvě, ale taky beze stopy pláče.

„Tati,“ řekl jsem. „Maminka -“ a teď jsem to slovo nemohl říct. Nešlo vyslovit. Krk mi zase stáhla bolest, „ - odešla,“ řekl jsem konečně, spisovně, falešně, zaznělo to strašně, ani jsem to pořádně nevyslovil. Otec se něco pokusil odpovědět, pak bylo slyšet odkašlání a otec řekl:

„Tak - já hned přídu.“

„Přid' - tak sbohem.“

„Sbohem, Danny.“

Pověsil jsem sluchátko do vidlice a šel jsem zpátky. Když jsem vstoupil do pokoje, byl tam vzduch divně čistý a svěží. Sestra Udelína se skláněla nad maminkou. Pohlédl jsem vzhůru. Nahore bylo otevřené okno. Věděl jsem, že to udělala Udelína. Kvůli maminčině duši. Opřel jsem čelo o ledové sklo a podíval jsem se ven. Vítr hnal závěj drobného sněhu po stráni vzhůru a zvedal ji jako jemný závoj proti temnému lesu. Vítr hnal sníh po stráni. Stráň byla prázdná. Takhle všechno končilo. Tam někde letěla maminčina duše, mávala křídly, unikala do jiných prostorů. Jestli byla nějaká duše. Jestli měla kam jít. Jestli to všechno nebylo ještě daleko, daleko strašnější, než jsem si vůbec uměl pomyslet. Odpoledne jsem skládal parte. Z maminčina pohřbu už byla složitá záležitost jako ze všech věcí, s nimiž má co dělat víc lidí. Její smrt nebyla složitá záležitost. Obešla se bez peněz a bez povolení. Když jsem seděl nad papírem, na který jsem měl napsat text úmrtního oznámení, vzpomínal jsem na maminčiny poslední tři vzdechy a pak na Krista na kříži a jeho poslední tři slova, jenže těch bylo sedm, ale jako by byly jen tři. Myslel jsem, jak se to obešlo bez doktorů, jak žila a najednou nežila, kde vlastně je hranice mezi životem a smrtí, to náhlé zastavení dechu, které vypadalo, jako by opravdu z těla odcházela nějaká duše, a bolest, původně tak silnou, že mi zastírala celý svět, cítil jsem už jenom při vzpomínce na poslední vteřiny jejího života. Jenom byt byl po ní prázdný. Můj organismus už pomalu regeneroval. Ten poslední dech, to byla rána do tkáně, ale kolem ní se už všechno hojilo a zacelovalo. Ano, umřela, skončila, nic po ní nezůstalo, jenom trochu šatstva a prádla, o které se podělil teta Růža a pár známých tetek, jenom moje a otcova fotografie, na jejíž zadní stranu napsala traslavým předsmrtným písmem: „Sbohem, bytosti moje nejdražší!“ Ano, sbohem, sbohem a nevermore. Pak jsem po ní zbyl já, vzpomínka na ni v mé duši, a až já umřu, pak už vůbec nic. To byl její osud. Ale takový je osud všech na světě.

Smolil jsem parte podle starého parte dědova, jehož autorem byl někdo z rodiny strýčka Nedochočila. Bylo velezbožné a s ohledem na Nedochočilovic jsem ho teď opisoval, abych se jim zalíbil. Večeře a nedělní obědy,

kteř jsem u nich měl, přicházely mi velmi vhod. Ale i jinak jsem je měl celkem rád. Jejich zbožnost, nalinkovanost a bezproblémovost jejich životů, to bylo něco, co já neměl, a proto se mi to líbilo.

„Pán Bůh Všemohoucí,“ psal jsem, „povolal k sobě duši naší milované manželky a maminky, paní Anny Smiřické, rozené Kurážové. Zemřela zaopatřena Svátými Svátostmi církve katolické na Popeleční středě 19. února 1947 v padesátém roce svého věku. Tělesné pozůstatky její budou pochovány ve středě 26. února ve 14. 00 hod. na Hřbitově staroměstském, kde budou očekávat Těla z mrtvých vzkříšení. Zádušní mše svatá bude obětována ve čtvrtek 27. února v 8. 00 hod. ráno v chrámu Páně sv. Vavřince.“

Napsal jsem pečlivě všechna velká písmena, dolů jsem napsal Josef Smiřický, manžel, a Daniel Smiřický, syn, oblékl jsem si zimník a šel to dát do pohřebního ústavu.

Bylo asi půl páté, v ulicích už hodně šero a lidí v kožiších a zimákách. Šel jsem po Kamenici a na náměstí, kde z oken kostela proudilo barevné světlo a věže už stály zcela utopené ve tmě, a vstoupil jsem do pohřebního ústavu. Pan Kohn, majitel, mi projevil soustrast.

„Tady je text na parte,“ řekl jsem.

„Ano, děkuji vám,“ pravil pan Kohn ponuře. „Ráčíte si vybrat rakev? Pan otec telefonoval ohledně ceny, v ceně kolem tisíc korun, ale vy že si přijdete vybrat.“

„No,“ řekl jsem, „já tomu nerozumím.“

„Prosím, račte,“ pravil pan Kohn. Pohřební ústav byla klenutá místnost ve starém baráku, osvětlená jen nepatrně, podél stěn ležely na stojanech všelijaké rakve, černé, stříbrné i pozlacené, stály tam nějaké svícný, smuteční rostliny a u výkladní skříně hodně opotřebované máry.

„Tu ta,“ pravil pan Kohn a ukázal na černou lesklou truhlu, „by byla za devět set sedmdesát korun, lakovaný javor, provedeno v černém. A ta,“ obrátil se na druhou stranu, „za jedenáct set, ale zato dub se zlaceným vyřezáváním. A zde, také dub, zlacená s plechovou vložkou proti vlhku, ta přijde, prosím, na třináct set.“

„Tak třeba tu za jedenáct set,“ řekl jsem. Stejně to bylo jedno. S marností smrti spojovat tuhle marnost truhlářské a řezbářské práce, kterou zasypou hlínou, a všechno to shnije, i s maminkou...

„Prosím,“ pan Kohn sklonil služebně lysinu. „A do ruky dáme milostivé paní křížek, že ano?“

„No ano,“ řekl jsem.

„Zde prosím,“ ze šuplíku začal pan Kohn tahat křížky. „Za deset, za patnáct a za dvacet korun.“

„Tak tenhle,“ řekl jsem a ukázal jsem na černý křížek s plechovým Kristem. Aspoň byl podle předpisu, Kristovo tělo z jiného materiálu než kříž. Když jsme jí nekoupili nejdražší rakev, tak aspoň nejdražší křížek.

„Prosím,“ řekl pan Kohn. „Prsty propleteme růžencem, že ano?“

„No ano,“ přerušil jsem ho. „To jak vy - tomu rozumíte.“

„Prosím,“ uklonil se znovu.

„Tak na shledanou,“ řekl jsem. „A ty parte nám z tiskárny pošlou?“

„Buďte bez obav,“ pravil pan Kohn. „Zítřa v poledne je budete mít.“

„Tak děkuji vám a na shledanou,“ řekl jsem.

„Má úcta, služebník,“ pravil pan Kohn.

Otevřel jsem dveře, zvonek zacinkal a octnul jsem se na náměstí. Mezitím se setmělo, rozsvítili pouliční lampy, jedna zářila nad Skočdopolovic trafikou na rohu spořitelny, druhá nad ústím ulice, která vedla kolem Mánesovic lékárny k sokolovně. V kostele svítili a zevnitř slabě hřměly varhany a zbožné zpívání. Byl Popelec. Nad kostelem byla tma, a v té tmě se zvedal zámecký vrch, a nad ním plula tři zlaté rozsvícená okna zámku. Za vrstvou mraků bolavě svítil měsíc. Zahnul jsem vpravo, kolem pošty. Takhle maminka končila. Zatlučou ji do truhly, zaplatíme za rakev, za křížek, za zpěv, a jestli není nebe, skončí to všechno. Ach. Šel jsem kolem pošty a vzpomněl jsem si na Irenu, jak jsem tudy chodíval a ona seděla u telefonní přepážky a zubila se na mě nebo taky nezubila - takhle skončila maminka, říkal jsem si, a tolik let jsem tu promarnil s Irenou, Irenka, a maminka je mrtvá, ale obě představy, které mě ještě nedávno škrábaly do duše, dopadaly teď docela hluše na dno mého mozku, docela bez pocitu. Bez pocitu. Gefühlsanemie. Kráčel jsem přes betonový plácek, kde jsme vítali osvobození dixielandem, pod botama mi praskal sníh, byla Popeleční středě, pět hodin večer, lehký mráz a prašný sníh, skoro vánoční nálada, maminka byla navždycky mrtvá, Irenka na mě, jako vždycky, kašlala a já necítil nic a udělalo se mi z toho blbě. Došel jsem na roh Hurdálkovy ulice a zachtělo se mi se napít. Zahnul jsem proto vpravo, kde nad matně osvětleným vchodem visel nápis z elektrických písem Lido-Bio, vylez jsem po čtyřech zasněžených schodech a otevřel jsem dveře.

Vevnitř bylo zakouřeno a záda lidí v košilích, kteří tam hráli karty a biliár, měla neurčité kontury.

1947

## Věk nylonu

*Všechno, co z románu zbylo, je tenhle fragment. Opsal jsem jej na stroji někdy v roce 1947: jenom některé scény a spojovací text, protože jsem cítil, že román jako celek za moc nestojí. Ale bylo mi líto některých pasáží a hlavně ústřední myšlenky: měl to být příběh mojí generace, tzv. poznamenané válkou. Není asi těžké poznat, co z textu je*

*zkušenost, co vymysl a co sebeprojekce. Předloha pro Maggii existovala: byla to prodavačka z Bílé Labutě, ale moje styky k ní se omezily na několik večerů ve Fénixu, kde mě fascinovala výřečnost a zvláštním talentem vyprávět všechno, co vyprávět chtěla, v dramatických scénách. Stopa po tom je v promluvě Katy, když líčí, jak z Američana vyrazila nylonky. S Maggii jsem si poprvé uvědomil, že lidé mluví jinak, než to zachycovaly tehdejší knihy, aspoň knihy, které jsem znal. Jednu chvíli jsem dokonce uvažoval, že na přepis její konverzace užiju fonetickou abecedu Daniela Jonese, kterou jsem se tehdy, jako student anglistiky, musel naučit. Ten nedemokratický a spíš folkloristický než spisovatelský úmysl jsem brzy opustil.*

*Jakási Maggie tedy existovala, ale její duševní pochody na těchto stránkách jsou projekcí mých tehdejších pocitů. Do jejího duševního světa jsem nikdy nepronikl, na to jsem byl příliš mladý a pitomý, a jak mi to vyčítal jeden kolega Novák, psychologii jsem se nezabýval. I herečka Irena má svou předlohu, ale mluvil jsem s ní jen jednou, na nějakém večírku, připadala mi velkosvětská a já trpěl komplexem kluka z provinčního města, jenž se tam vyškolil hlavně v konverzaci o ničem. Nejrealističtější na celém fragmentu jsou scény z filosofické fakulty; ty jsou, řekl bych, málem naturalistické. Do jisté míry skutečný je taky příběh Jackieho, i když toho nikdy kvůli šmelině nezavřeli, až mnohem později, někdy počátkem padesátých let, a to bylo pro pohlavní zneužívání nedospělé. Když si trest odseděl, stal se docela úspěšným promotérem zlepšovacích návrhů; po Invasi odjel do Ameriky, rychle zbohatl a proměnil se v elegantního slum lorda. Bylo na něm sympatické, že nikdy nic nepředstíral a ani v Americe se nevydával za politického vězně, nýbrž rychle zapadl do businessu. Taky si poameričtil jméno a zázračně mluvil jako rodák z Bronxu. Pak umřel.*

*Soudní scény jsou imitací Richarda Wrighta a jeho románu The Native Son, který jsem měl vypůjčený z knihovny United States Information Service a nějak se mi podařilo ho nevrátit. Asi se to ale ani nepozná.*

*Rukopis románu jsem někam zasil a už nikdy nenašel. Zůstala jen tahle fragmentární montáž a je otázka, jestli tou ztrátou někdo o něco přišel. Jiná otázka je, proč to vlastně dnes vydávat. Well, je to pro ty, kteří se zajímají o vývoj jednoho českého spisovatele - pokud takoví lidé existují - protože mají zálibu v jeho věcech, jež napsal, když už nebyl takový jeliman. A taky je to proto, že - jak by řekli jeho nepřátelé - spisovatel je tvor narcisistní, anebo - jak by řekli jeho přátelé - nemůže přenést přes srdce, aby ze světa zcela beze zbytku zmizelo něco, nad čím kdysi potil krev a domníval se, že to má nějaký smysl.*

*Román začíná nedělní procházkou prodavačky Maggie a její přítelkyně Katy: je to jediná část románu, která, vylepšena, vyšla tiskem jako povídka "Babylónský příběh". Tady jsem ji proto zkrátil.*

Kráčely dolů kolem Letky a Luxoru a klapaly podpatky. Václavské náměstí hýřilo životem. Kolem proudili Rusáci v uválených uniformách s venkovsky vypadajícíma ženskýma. Maggii nešlo na rozum, odkud se v Praze vzalo tolik venkovsky vypadajících ženských. Měli na to asi nějaký stepní instinkt, pitomci. Stáhla rty do pohrdlivého úsměšku. Jejich kulaté oholené hlavy a rozplácené obličejy byly směšné. Smrděla z nich stepní špína a vedli řeči pitomou ruštinou a chechtali se. Mezi nimi táhli normální obyvatelé Trafíku, v ramenatých kabátech a se žlutýma podrážkami, s holkama, které Maggie dobře znala, a sem tam hloučky Američanů v sympatických helmách a v čistých uniformách. Ty helmy měly něco do sebe. Vydržela se na ně dívat, bylo v nich cosi přitažlivého, romantického či co. Něco, o čem člověk přemýšlel a co si představoval v rajchu, všelijak neurčitě, co potom nabylo podoby šedivých letadýlek na nebi s ohony páry. Ano. To mělo v sobě totéž co tyhle helmy. Byly to sympatické helmy, ale zase na nich visela melancholie, vztek a bezmocnost marné touhy. Fotografové vytrvale couvali před párky a Američani, zavěšení do rozhiňnaných holek, jim pózovali. Stohy fotek. Budou je asi doma ukazovat. Trofeje z války. Považujou zřejmě za svou povinnost všude, kam přijdou, dostat co nejvíc holek. Nebo je potřebují. Čert ví.

Vtom Katy vzrušeně zašeptala:

"Hele, Maggie! Vidíš?"

"Co?" řekla Maggie neutrálně.

"No tamhle. To sou voni, u toho džípu před Ambasadórem. Ten velkej s cigaretou a brejlema. Vidíš?"

Maggie je viděla.

"A kterej je ten tvuj?" zeptala se.

"Bob je ten s tou cigaretou," šeptala vzrušeně Katy. "Ten druhý je Ernest."

Maggie hleděla na Američany. Stáli opření o jeep a koukali po holkách. V obličejích měli úplně stejný výraz. Postoj byl flákačský. Jeden kouřil cigaretu a druhý pohyboval čelistmi. Pocítila k nim vřelý obdiv. Američani. S rukama v kapsách, štíhlí, vytáhlí, s kulatýma helmama na hlavách. Měli v sobě zvláštní kouzlo, ten zatracený výraz, po jehož dosažení se pachtili všichni pražští pásci, ale nikdy se jim to nepodařilo. Ten skvělý styl: otrávený, pohrdlivý, flákačský, Maggie si mohla vymýšlet desítky slov a nikdy nepřišla na to pravé. Cítila, že jí Katy tiskne ruku. Blížily se k Američanům, ti stáli pořád bez hnutí, lhotejní, opření o jeep. Potom Katy zvolala hrozně nepřírozným hlasem, který odposlouchala bůhví kde:

"Helou bojs!"

Američani se rázem vztyčili a prsty se dotkli helmic. Oba se při tom dívali na Maggii.

"Dzis is maj frend Megi," řekla Katy a Maggie věděla, že ji představuje. Podala ruku prvnímu Američanovi a usmála se.

"Haudjudů," řekl.

"Haudjudů," řekla Maggie. Potom podala ruku druhému. "Haudjudů," řekla.

"Haudjudů," řekl druhý Američan. "My name is Ernest Berkeley."

"Jes," řekla Maggie a napadlo jí, jak s ním vlastně bude konverzovat. Kate se ovšem naučila anglicky. Byla do angličtiny žhavá a v Plzni dostala praxi. Maggie na něco takového byla líná, protože věděla, že se bez angličtiny obejde. Katy musela samozřejmě mluvit. Kecat. Maggie to většinou neměla zapotřebí.

"Vel," řekla Katy. "Vel, šel ví gou?"

"Well," řekl Bob a to bylo všechno, čemu Maggie rozuměla. Povídal něco Katy, ale na to zřejmě ani její znalosti angličtiny nestačily. Potom řekl něco ten druhý Američan, Ernest, něco Maggie. Maggie se zasmála.

"Sory," řekla a přimhouřila na něho oči. Američan se usmál.

"You don't understand English?," zeptal se.

"Inglíš litl," odpověděla Maggie.

"Well," řekl Američan a obrátil se na Kate. Něco jí začal pracně vysvětlovat a Katy vypadala směšně v zoufalém úsilí mu porozumět. Vykládal jí to pomocí rukou a říkal pomalu slovo za slovem, až konečně Kate pochopila, oč jde.

"Ou jes aj nou!" zvolala afektovaně a otočila se k Maggie. Chce jet na Hradčany. Je interesovanej do histórie a chce vidět panoráma Prahy."

Maggie to otrávil.

"Co?," řekla. "A já se s nim mám tahat někde po Hradčanech? Co si myslí? A kam jdete vy?"

"Ale to máš jedno, Maggie," řekla Katy. "Vono ho to stejně brzo přestane bavit. Všichni Američané chtějí nejdřív vidět pamětihodnosti a pak se na ně sotva kouknou a dou s tebou, kam chceš."

"Jo jenže já si takhle nedělu nepřectavuju. Koukat se na pamětihodnosti. Kam dete vy?"

"Já sem byla s Bobem na Hradčanech včera. Byli sme tam akorát deset minut. Říkám ti, že tam dyl nevydrží. Fakt. My jedem na Barandov a uvidíš, že tam za chvíli budete taky."

"Oukej. Uvidíme. Ale jestli se budem celý vodpoledne plazit po kostelech, tak to mě votráví, to ti řeknu."

Katy zavrtěla hlavou.

"Ale depak. Ší vil gou vis jů," povídala Američanovi a ten se znova usmál na Maggie.

*Následuje popis jízdy s Američanem na Hradčany, a výhledu z jeepu na pamětihodnosti, které se Maggie pokouší Američanovi ukazovat. Pak*

Zastavili před bránou a vystoupili. Američan se zadíval na sochy obrů a Maggie si uhlazovala šaty. Netrvalo jí to dlouho, ale Američan pořád stál a čuměl na sochy. Přistoupila k němu. Odtrhl z nich oči a usmál se na ni.

"Well, let's go," řekl a vzal ji v podpaždí.

"Jes," řekla Maggie. Olrajt. Procházelí nádvořími. Nedělní návštěvníci tu bloumali a okukovali mlčící okna. Američan taky. Najednou se zeptal:

"This is where Dr. Benesh lives, isn't it?"

Sakra, pomyslela si Maggie. Co se může ptát? Nějak to nesouviselo se situací.

"Sory," řekla a pohlédla mu do očí.

"Well," řekl. "Doktor Benesh - hír vónt?"

"Ou jes," zasmála se. "Hí is fajn."

"Sure. He's sure a big man."

"Aj lajk him," řekla a měla radost, že může uplatnit svou angličtinu. Co by se ještě dalo o Benešovi říct? Totiž: co bych já dovedla říct?

"I'm sure you do. All people like him. Understand?" díval se na ni tázavě, s úsměvem. "All people in the whole world. Ale lojte. Ganc velt."

"Ou jes. Hí is fajn," řekla Maggie a vyčerpala tím svou angličtinu. Ale hned se objevila nová možnost. Otevřela se před nimi žabí perspektiva katedrály, pečlivě gotické průčelí s chrličí a růžicemi a legračními soškami svatých.

"Fajn," pravila Maggie. "Jes?"

Američan se zastavil a udělal záklon.

"Sure," řekl.

"It is olt," pokračovala Maggie.

"Is it?"

"Very olt."

"Well, anyway, it's remarkable," řekl Američan.

*Američan a Maggie si prohlédnou katedrálu a stráví zbytek odpoledne na stráních za Prahou, kde spolu dělají, co od té schůzky asi oba očekávali. K večeru se vrací jeepem do Prahy.*

Vjeli na silnici a svištěli k Břevnovu. Temné baráčky, v nichž se počala rozsvěcovat okna, ubíhaly po obou stranách a množily se, jak se blížili k městu. Začlo přibývat chodců na chodnících. Nesli se pomalu z nedělního odpoledne, rodinky s dětmi, mladíčkové v povykujících hloučkách a skupiny děvčat, držících se v podpaždí. Milenci zachumlaní do sebe, protože s podzimním večerem rostl chlad, a z různých důvodů osamělí chodci, vracející se z odpoledních představení v biografech.

"It's good you speak German," řekl Američan. "Otherwise it would - " znova se zarazil. "Gût zí doječ šprechn. Vír kenen šprechn."

"Ou jes," řekla Maggie. "Ich vár dort. In Berlín."

"Were you?," řekl Američan. V hlasu mu zazněl zájem. "Ich auch. Van ist das - in Berlín? Van? Frštén?"

"Im krík," řekla Maggie.

"Oh I see. Lange?"

"Jes. Cvaj járe."

"I see. Šlecht - nicht vár?"

"Jes. Bombardýren," usmála se. "Frštén? Emerikn éroplens. Bomben. Very bed. Šreklich."

"Yes, I'm sure."

"Fajn éroplens," pokračovala. "Fíl bombs. Vír jéde nacht nicht šláfn. Nou slíp."

"Yes," řekl Američan. Tvář mu zvažněla a to se Maggi nelíbilo. Proč? Neměla snad o tom mluvit? Ale přece ho to může zajímat. Ať taky ví, že něco zažila. Američani se rádi vytahují a nemají ponětí, co je to nálet. Proč se kaboní? Sakra, ať nezačne zas - ale ne, teď už nehrozí nebezpečí. Žádné kostely. Jedou do baru. Do Nokturno baru. To bylo Maggiino sváteční místo. Občas ji tam Jackie vzal, když se mu mimořádně podařil nějaký kšeft, a nechali tam vždycky aspoň tisícovku. Ano. Musí ho zas dostat do nálady. Zasmála se.

"Finyš," řekla. "Ól finyš. Das ist ales vek. Forbaj. Frštén?"

Pohlédl na ni zase tím pitomým pohledem, v kterém něco bylo a ona nevěděla co.

"Yes. Forbaj. That's all forbaj. And let's be happy now."

"Jes," řekla vesele. "Pást, forbaj, forýbr, vek, evej. Ject is pís."

"Yes, girl," řekl Američan.

*V baru se Maggie opije, Američan ji odveze domů pozdě k ránu, a Maggie v opici zapomene, že ho chtěla pumpnout o dolary. Ráno musí do zaměstnání. Prožije nepříjemné dopoledne v krámě, kde je prodavačkou, a když se v polední přestávce s bolením hlavy jde projít, potká Katy. Přizná se jí, že jí Američan nic nedal. Katy triumfálně vypráví o svých úspěších.*

Katy se rozjasnila.

"Ne? Mně dal ty najlonky. Je na nich prvotřídní oridžinl najlon nějakej ef cé braun, čikágo. Sou to prvotřídní najlonky. Však to dalo fušku."

"Jo?," řekla Maggie.

"Bylo to mazaný," Katy uchopila Maggi v podpaždí a hned ji zas pustila, protože si zapálila cigaretu, asi taky od Američana. "Bylo to mazaný," opakovala. "Přectav si. Von se k tomu neměl, víš? Už jsem měla jít domu a von pořát nic. Tak já mu poám, miláčku, slíbil mi něco, anglicky samozřejmě. Von začal dělat, jako že se na nic nepamatuje. Tak já mu poám: No, něco moc krásnýho a von pořát jenom vrtěl hlavou a jako že vo ničem neví. Tak já mu pá: Tak tohle je u vás fér plej? Tomudle v Americe říkáte poctivost? A von pá: Ale já vopravdu vo ničem nevim, že bych ti byl něco slíbil, a já pá: Hele, teď najednou, vid? A včeras věděl, že? A von pá: No já vážně nic nevím, a já pá: Nekecej! A von pá: ne vážně, na mou čest. Tak mi vo tom řekni. Tak já sem pála: Tak abys to věděl, řekls mi, že mi přitáhneš dvě páry najlonky z vašeho armádního stóru, a von pá: To není pravda, dva páry sem neřek. A jám pá: Vidíš? Vidíš, že si to pamatuješ? No a von teďka viděl, že se nedá nic dělat, a tak pá: Oukej, tak já ti je dám, ale jenom jeden, přijde mi to tak dost draho, dybch měl každý holce přidávat ještě pár najlonky, to bych přišel na mizinu. To víš že já už věděla, že už je to v suchu, tak pá: To né! Buď mi dáš dva, nebo ti udělám vostudu. Začnu třeba ječet a budeš mít vostudu, až lidi přijdou, a já jim řeknu, že sis na mě dovoloval, a von pá: Né, prosim tě né, tady sou dva páry a di, prosimtě, načež já se sebrala a šla jsem.

*Maggi Katino vyprávění znechutí, ale zároveň si uvědomí, že musí taky sehnat najlonky. Protože Jackie je momentálně na "obchodní cestě" (proto se taky spustila s Američanem), rozhodne se, že ukradne dva páry, které má její šéf schovány v kanceláři. Povede se jí to, když šéf odejde z krámu a nechá dveře do kanceláře pootvěřeny. Ukradené nylonky dopraví učednice Eva, která Maggi obdivuje, jednomu z Maggiiny party, Freddyemu, který je prodavačem v blízkém obchodě se sportovními potřebami, a ten jí kořist večer po práci přinese. Aféra praskne druhý den. Šéf vyšetřuje a podezření se soustředí na Maggi. Když potom její nepřítelkyně, prodavačka Alice, prozradí šéfovi, že Maggi viděla vcházet do kanceláře, rozhodne se Maggie zvolit jinou taktiku a obranu obrátí v útok:*



"Vy!" vstala a začala prskat na šéfa. "Vy sprost'áku! Tak vy říkáte, že já sem zlodějka? Vy říkáte, že sem vám je ukradla?"

"Nechme toho," řekl šéf klidně. "Zavolám pana Krejčího, aby nám řekl, co vám to včera večer dával na ulici."

Tak i tohodle si Alice všimla. Ale to se nesmí stát. Freddy by zapíral, a všechno by se mohlo zamotat. Vzpřímila se a zmlkla. Pohlédla šéfovi do očí a snažila se dát do pohledu všechno pohrdání a nenávisť. Byla zas klidná. Teď mu to řekne. Teď mu to všechno řekne. Necítila ani trošku nějakou vinu. Šéf byl vinen. A Alice. Ale teď jim to poví. Začala mluvit pomalu a ironicky:

"Tak to si teda nezavoláte. A pan Krejčí vám nic neřekne. Vy si myslíte, že kvůli vašim pitomejm najlonkám se já nechám vod vás urážet? Vy si myslíte, že sebou nechám vorat? Vy byste měl bejt vlastně rád, že my tady všichni držíme hubu. Myslíte, že nevim vo vašich kšeftech? Myslíte, že nevim, kde jste ty najlonky vyšmelil?"

"Slečno, prosím vás!" snažil se jí přerušit. A už je v tom! Teď kápla na to pravě! Má ho v hrsti! Vola! Pitomce! Idiota!

"Né. To se teda hrozně mejlíte. Já se vod vás urážet nedám. Dávám vejповěď. Račte to vzít laskavě na vědomí." Šéf vstal za psacím stolem a byl rudý. V tlusté tváři mu cukalo. Dostala ho. Má ho. Neví, co říct. Bylo vidět, že by chtěl na ni zařvat, ale bojí se. Neví, co ona ví o jeho obchodech. Popravdě řečeno, moc o nich nevěděla. Ale věděla, že jsou. A on nevěděl, kolik ona ví. Stál a otvíral a zavíral ústa v marné snaze něco říct. Žíly měl naběhlé. Dokonalý vztekly blbec. Mrkal očičkama a polykal naprázdno. Stála proti němu vyzývavě s rukama v kapsách pracovního pláště. Pak se trochu uklidnil. Sevřel rty, ale ve tváři mu pořád cukalo. Ale už se nepokoušel něco říct. Uvědomil si, že ho doběhla. Ano, a musel spolknout vztek. Pohlédla na Alici. Ta seděla bledá, upjatá, rty staženy v čárku a z očí už jí nesvítilo nic než nenávisť, nenávisť, nenávisť. Maggie se na ni pohrdlivě usklíbala a opět se podívala na šéfa. Už se docela opanoval. Usedl do křesla a opřel se lokty o stůl.

"Dobrá," řekl hlasem klidným jen na povrchu. "Nechci, abyste si myslela, že vám křivdím. Vycházel jsem se svými zaměstnanci vždycky dobře. Vy jste první, která takhle odchází. Prosím, přijďte si zítra pro plat a pro potvrzení do pracovní knížky."

Otočila se beze slova a pohrdavě. Spatřila Evu, sedící na židli u dveří, a v jejích vyřeštěných očích uviděla obdiv. Evina tvář planula rozčilením. Usmála se na ni přátelsky, vítězně a spojenecky.

*Maggie se rozloučí s kamarádkami v krámě a odejde.*

"Nazdar a hodně štěstí!" řekla Květa a vložila do pohledu nejvřelejší výraz přátelství. Maggie najednou měla nepříjemný pocit outsidera. Copak si neuvědomují, že to je ona, kdo vyhrál? Jako by ji litovaly. A zatím ony tady budou dřepět dál v kleci a klanět se pitomci šéfovi a ona začne nový život. Zbavila se šéfa. Něco úplně nového přijde - a zatím věděla, že přijde jenom jiný krám a jiný šéf. Ale nevadí. Teď to nevadí. Rychle se rozloučit a být už venku. Stiskla ještě několik rukou, pohlédla do několika párů očí se směsí obdivu, závidění a lítosti, či co v nich všechno bylo, a pak vzala za chromavané táhlo skleněných dveří a otevřela.

Venku! Ulice jí vlétla do obličeje studeným závanem podzimního dne. Byla venku. Uslyšela troubení klaksonů a řinkot elektrik. Chladný vzduch jí objal lýtka, ocítila se uprostřed proudu spěchajících lidí. Otočila se směrem k Václavskému náměstí a pustila se s davem. Šla. Byla venku. Odpoledne. Najednou byla hrozně unavená. Všechno je za ní. Celá ta divná věc. Jak to vlastně začalo? S Američanama? S Katy? A to je jedno. Šla a hleděla po ulici. Kolem neklidně klouzaly velké limousiny, chladně se leskly v šedivém světle. Pohlédla vzhůru. Oblaka byla plná přicházejícího deště. Byla venku. Pečlivě ustrojený elegán s podpatky ze surové gumy, s dragounem na zadnici a s barevnou šálou za límcem šel před ní. A ženská v kožiše s vysokými podpatky. Volnost. Odpoledne je město docela jiné. Polil ji divný smutek. My, my chodíme večer pod světly lamp do kaváren a zdá se nám, jak jsme šťastní a velkoměstští. A zatím je to ve dne, to o čem se čte v románech. Schůzky ve čtyři v kavárně, odpolední procházky. Smutek. Schylovalo se k dešti. Z modré limousiny vystoupila hubená, nemožně namalovaná ženská v persiánu a hezký Američan v uniformě jí přidržoval lesklá dvířka. Prošli spěchajícím davem a zmizeli ve dveřích Americké informační služby. To je svět! To je svět. Ale najednou je Maggie nenáviděla. Vždyť nejsou o nic lepší než my. Oč lepší je ta hubená ženská? A proč, sakra, zrovna oni se mají tak skvěle? Jezdí si po Evropě v přepychových autech, a proč? Houby, řekla si a šla rychle dál. A přece. Co je potom všechno to pachtní, proti tomuhle? Proti tomu štěstí. Nebo osudu. Pečlivě ošetřovaný šatník a ta hrůza, když nové střevice, na které člověk musel šetřit bůhvíjak dlouho, po prvním dešti ztratí lesk a tvar. A k čemu nádhra namalovaných rtů a šatů, když je svlékám v smradlavém suterénu a věším je do rozviklané skříně. K čemu tenhle sen a ten dvojitý život? Ano, dvojitý život.

Bylo jí smutno. Vítr v ulici sílil, přidržela si jednou rukou klobouk. Cítila, jak ji vítr ohmatává chladnými dlaněma po celém těle. Hodit se mu do náručí a být někde pryč. Zavřít oči. A představit si třeba - New York - Broadway - Hollywood. A jít pod palmama - ale otevřela zas oči. Bylo jí smutno. Bylo jí beznadějně a smutno. Ne, nejde snít. Nejde vůbec ničeho dosáhnout. Měla jsem tenkrát jet do Plzně jako Katy a uhnat nějakého Američana. Katy to nesvedla, ale já bych to jistě dokázala. Jenže tenkrát jsem byla pitomá. Nebo ta radost, ta pitomá spokojenost být doma z Berlína? Ta spokojenost, chodit v červnových dnech po Praze a nic nedělat a myslet si bůhvíco, že to snad tak zůstane nebo co. Ach, kdybych se tam mohla vrátit. Ale nic se nevrátí. To je

to, že nic se nevrátí. Člověk si to přeje a říká si kdyby a někdy se i modlí a představuje si to kdyby, ale ví docela jistě, že se nic nevrátí. Nejméně loňské léto.

Zastavila se, čekala na signál přechodu ulice. Zamrazilo ji, neboť vítr byl už podzimní. Vlastně budu muset shánět flek. A doma nesmím říct, jak to bylo. Řeknu, že jsem si našla lepší místo. Ale napřed ho musím mít. No, to nebude takový problém. Jenomže, to znamená - to znamená že tohle nebude vlastně žádná změna. Radši jít hledat hned. Na pracák. Ale ne, to až zítra. Zítra je času dost. Dnes si ještě užít. Čeho? Volnosti.

Zasmála se vztekle a rozhlédla se. Zachytila pohled jakéhosi chlapa, jenž si ji prohlížel. Zatvářila se lhostejně a přešla kolem něho. Cítila, že se za ní ohlédl. Bože, kdyby z toho aspoň šlo vytlouct nějaký kapitál. Najít si milence, aby mi kupoval hadry, aby mě zkrátka vydržoval. Ale houby. Tomu nevěřila. Nikdy se jí to nestalo. Vždycky to byli jen kluci. Podělaní strachem v Berlíně, a stejní kluci v Praze. Šmelináři, kteří dělají drobné kšeftíky, ale v baru šustí stovkama. Kluci z obchodů. Docela správní kluci, ale jenom kluci. Jednou, ne, vlastně víckrát se mohla seznámit se staršími pány, s těmi šedivci, kteří žijí, jako by se válkou nic nezměnilo, a zatím se změnilo všechno. Ti mi nedají nic. Večeři v baru a postel. Jako ten Američan. Vlastně míň, protože on byl aspoň Američan a oni jen mlsní dědci na záletech. Ti by mě nevydržovali, pomyslela si. To nejsou milionáři. To jsou jenom venkovští obchodníci na pár dní v Praze a šmelináři - vlastně, proč by mě nemohli vydržovat? Možná by mohli. Jistě by mohli. Sylva má přeci taky nějakého takového textiláka či co. A nedělá nic. Dělá mu sekretářku - podle pracovní knížky. A zatím mu dělá jen teplou postel. Ano. Taky bych mohla nějakého takového sehnat, ale to není ono. To není *ten* život, jaký bych... To by byla jen zase stará písnička. Snad chci od života něco víc, nebo něco jiného, sakra, jsem přece zkažená, ne? Ale cítila, že není, že v ní pořád ještě něco je. Bylo jí smutno a měla vztek. Smutno. Zastavila se před výkladem modistky. Byl tam na podstavci skvělý model za čtyři sta šedesát korun. Červený klobouk se zlatými ozdobami. Jako nosí namasírované krystýny z lepších rodin. Zachtělo se jí ho mít. Čtyři sta šedesát. A co. Ale budu ho mít. Pak - nějak se to vydrží. Budu mít ten nádherný klobouk a nylonky a půjdu v sobotu večer po Václavském náměstí a budu namalovaná a elegantní. Jackie si mě bude držet v podpaží a chlapi se budou ohlížet. Vstoupila do obchodu a klobouk si koupila. Vyšla ven s papírovým pytlíkem v ruce. Pocit viny, blaha a lhostejnosti se jí střídal v prsou. Jít odpoledne po Václaváku. Nikdo na mně nepozná, že jsem prodavačka. Vypadám elegantně a k světu. Od hlavy k patě elegantní. Namalovaná, pleť mám svěží a hladkou. A v ruce pytlík se značkou nejpřepychovější modistky v Praze. Budou si myslet, že jsem krystýna z lepší společnosti. Všichni si to myslí, otáčejí se za mnou. Pohlédla do širokých oken kavárny. Bylo tam ztlumené světlo a poloprázdno, kožená sedadla a mramorové stolky. Někdy v hloubce křišťálový lustr a tiše šumící vodotrysk. Vešla dovnitř a sedla si k oknu. Ne. Vstala a přešla do nitra kavárny. Usedla u stěny, v temném koutě, odkud viděla na celou prostorou naplěnou přítímím. Byl v ní lesk a vůně kávy a cigaret. Vysoký číšník v bezvadném fraku se nad ní sklonil. Milostivá si bude přát? Bylo jí krásně a smutno. Milostivá si bude přát. Mokka, řekla. Prosím, pravil číšník a odešel. Rozhlížela se po kavárně. Několik dam četlo anglické a francouzské časopisy. Před nimi stály kávové servisy. Titěrné hrníčky s černou kávou. A nad nimi ohromné, vysoké pozlacené klenutí, křišťálové lustry, plyš, kůže a přítímí. Jak laciný je přepych. Malý šálek černé kávy a celý tenhle luxus, ta nádhera kolem. Jenže to není přepych. To jen aby nezapadli do něčeho sprostého ti, co na to jsou zvyklí z domova, kde se tancuje při pianě a při saxofonu a pořádají se parties a pije se šampaňské a chodí se na hon. Bylo jí smutno. Zavřela oči. Slyšela to luxusní ticho. Být tu dlouho, dlouho. Číšník před ní postavil stříbrný táč s kávou. Drobný koflík z porcelánu a jiný ze stříbra. Táček se dvěma kostkami cukru. A lžičku a skleničku průhledné vody. Nalila si a začala míchat. Teď, kdyby aspoň - nějaký cíl. Kdybych odsud mohla odjet limousinou do některé z těch vil na Barrandově. Nebo aspoň do moderního činžáku s liftem. Nebo aspoň - nevěděla kam, nevěděla co. Usrkla kávu a ta chutnala příšerně obyčejně. Ne. Sem nepatřím. To jenom oni tu sedí jako doma, protože tu jsou doma. Pro mě je tahle káva obyčejné černé kafe, stejná jako ve Fénixu, ve starém dobrém Fénixu v sobotu večer. Proč tady vlastně sedím? Je to pitomost. Hloupost. Bلبost. "Pane vrchní!" zavolala. Přišel s úslužnou úklonou. "Zaplátím." "Prosím," řekl. "Osmadvacet padesát." Dala mu třicet korun a řekla: "To je dobrý." "Děkuji, milostivá," řekl a podržel jí plášť. Vklouzla do něho s nepříjemným pocitem. "Děkuji," řekla. "Prosím," pravil. "Rukulíbám." Zdá se jí, že se jí posmívá. Ale houby. Neposmívá. Nevidí prostě do mě. Prošla skleněným turniketem a ucítila znovu studené prsty větru na lýtkách. Kam teď? Obrátila se dolů k Můstku. Půjdu domů. Už je půl šesté. Půjdu domů a neřeknu nic. Až zítra. Až jak to bude na pracáku. "Maggie!" ozval se za ní udýchaný hlas. Obrátila se. Byla to Irena ve fialovém kabátě, zpod něho jí vykukoval pracovní plášť.

"Nazdar, Ireno," řekla.

"Utkám za tebou už vod Ambasadóru, čoeče. Cos tam dělala?"

Co jí mám říct. A nic.

"Ale - jen tak jsem tam byla."

Irena se na ni překvapeně podívala.

"Jakto že nejseš v krámě?"

"Sekla sem s tím."

"Cože?"

"Dala sem vejpoved', prostě."

"Vážně? A proč?"

"Ale šéf byl drzej a moc si dovoloval."

"Vážně? Votravoval tě nějak?"

Maggie se v duchu usmála. Nač hned myslí, Irena. Jenže nač by měla?

"Ale ne, tak to nemyslím," řekla. "Prostě tvrdil, že sem mu ukradla nějaký pitomosti z psacího stolu a dělal, jako dyby se mnou moh vorat, jak se mu zachce."

"Jotak," pravila Irena. Pak jí zazářily oči.

"Poslyš, co budeš dělat teď?"

"Vo tom sem eště nepřemejšlela. Na to je času dost."

"Víš co? Pod' se mnou. U nás v Bílý Labuti přijímaj!"

Maggie se zarazila. Automaticky se v ní ozvalo Ne!

"Pojď, Maggie! To budeš mít fajn! Budem tam spolu. A u nás je to lepší než v malejch krámech!"

Vlastně proč ne. Takhle mi to padá do klína. Proč bych nešla. Poslali by mě tam zejtra z pracáku stejně.

"No," řekla. "Nemáte tam nějaký blbce vedoucí?"

"Depak! Prosim tě, teď se u nás nikdo nemusí přetrhnout kvůli nějakýmu vedoucímu. A nemysli si, že s tebou může nějak vorat. Voni sou rádi, že nás maj."

"No copak," řekla Maggie. "Já bych šla. Ale nemám ještě potvrzenou pracovní knížku."

"To neva. Voni ti zatím daj vyplnit lejstra. Pod', jedem devatenáctku."

Zatáhla Maggi do tramvaje. Irena kecala o známých a Maggie ji neposlouchala. Co je sakra pěkného na ulici za oknem, na tom, jak se lidé v tramvaji kývají, jak se rozsvěčují výklady u chodníků? Co na tom je pěkného, protože něco hezkého na tom je, jinak by se člověk musel oběsit. Co je na tom hezkého? Je to život? Ale Maggie byla unavená a lhostejná. A zase jí bylo smutno. Nějaký pásek z rohu tramvaje ji okukoval. Udělala lhostejný obličej.

Potom vešly do naleštěného obchodního paláce a jely výtahem ke kancelářím.

"Já ještě nemám pracovní knížku, potvrděj mi jí až zejtra," řekla Maggie úřednici. Všechno tu je obrovské a lesklé. Tady se člověk ztratí. Tady to bude dobré. Je tu spousta lidí. Člověk není sám. Není to takový ostrůvek zoufalců jako u šéfa. Tady je jich hodně, prodavači a prodavačky, a drží při sobě. Taky zákazníci jsou jiní. Bude to lepší, už pro ty lidi, pro ty světla a prostory. Bude to lepší.

*Maggie vyplní lejstra a vyjde z kanceláře.*

Jela výtahem dolů. Viděla, jak se oddělení obchodního domu prázdní a prodavačky se chystají k odchodu. Byla to známá atmosféra. Jako ve škole při poslední hodině, jako ve fabrice v Berlíně v půl osmé večer, jako do dneška u šéfa. Spokojenost s celým světem, radost, že se jde domů. Každý chodí rád z práce, až snad kromě Alice a takových. Ale to nejsou lidi. Každý chodí rád z práce.

Ocitla se na chodníku před Bílou Labutí. Byla už skoro tma. Světla v ulici se pohybovala a lidé proudili jejich svitem. Tramvaje byly natřískané. Skočila do devatenáctky a vmačkala se dovnitř. Všude kolem byli lidé jedoucí z práce. Úředníci, prodavačky, dělníci. Tak to mám za sebou. Co mám za sebou? Zase zapřažená. Dívala se na proudění na chodnících a dělala lhostejné tváře k pohledům chlapů. Aspoň jsem hezká. Koukaj se po mně, a chtěli by - jako já bych chtěla, a jsem pro ně nedostupná jako pro mě je nedostupný ten, no všechno. Nechtělo se jí myslet. Byla unavená a lhostejná. Je večer. Večer je dobrý. Rozhodně lepší než den. Hlavně že mi šéf nic nedokázal. A že nebyla ostuda. Spíš triumf, i když to zas nevyšlo, jak mohlo. Holky v krámě se tvářily soucitně. Ale co. Je to za mnou. Všechno je vlastně v pořádku. A mám nylonky. Zadarmo. Dva páry prvotřídních nylonek. A ten klobouk. Ty prachy se nějak seženou. Když, tak mi dá Jackie.

Elektrika ujížděla ulicemi. Oukej, oukej, říkala si do jejího rytmu. Všechno je vlastně oukej. Oukej, oukej. Ludmila se postavila do pozoru proti černému nebi. Vystoupit. Vítr vál Americkou ulicí a zvedal jí sukně. Je to oukej. Oukej. Z vchodu oprýskaného domu se vynořil stín a šel k ní. Měl ohrnutý límec a klobouk stažený do čela. Vítr jím skoro kymácel. Jackie!

"Těbůh, Maggie."

"Jé, ahoj, Jackie! To už si tady?"

"Jo. Přijel sem v odpoledním vlakem."

Maggie se smála a byla najednou šťastná.

"Pudeš k nám?" zeptala se.

"Dneska né. Musim s tebou mluvit."

"No u nás - "

"Vaši sou doma?"

"Asi jo - "

Najednou dostala strach.

"Něco je - šejdrem?"

"Zatim ne," řekl a zapálil si cigaretu. "Ale dyby něco, Maggie - "

Odmlčel se.

"Co proboha?" zeptala ses Maggie.

"Dyby něco, byl jsem v sobotu a v neděli s tebou."

Něco se stalo. Něco se stalo. Zeptala se hloupě:

"Kde?"

"To si musíme vymyslet," řekl. "A nezapomenout to."

Najednou cítila, že se červená.

"V sobotu a v neděli?"

"Jo. Teda přes den. A večer to nemůže bejt Fénix. Tam by věděli, že sme tam nebyli. Leda - " řekl a pohlédl na ni, " - leda žes tam byla ty?"

"Nebyla. Byla sem doma."

"Dobrý," řekl Jackie. "Byli sme v biáku na Sbohem mládí."

*Samozřejmě jde o alibi, ale proč, to se Maggie dozví až později. Děj románu se přenesl k Dannymu Smiřickému, studentu filosofie. Je to existencialista, protože chodí na přednášky profesora Černého. Kromě těch ho na fakultě nic neláká. Má za sebou minulost v rajchu, opovrhne všemi na fakultě a vlastně i mimo ni, obzvláště všemi vzdělanými kolegyněmi. Ale jinak k ženským lhostejný není. Náhodou se seznámí s mladou herečkou Irenou a brzo si namluví, že Irena je "on sám v ženském těle." Ireně jeho řeči nejdou moc na rozum.*

"Hele," řekla. "To seš nějakej apoštol. Ale nějakýho divnýho náboženství."

"To sem," řekl. "Ani ne divnýho."

"Trošku nemravnýho, ne?"

"Co je to morálka," řekl rétoricky. "Nic takovýho není. Sou jen krásný ženský jako ty, a šeredný ženský. Ty sou morální."

"Dobrá filozofie," řekla Irena. "Jenomže já sem na filozofii moc hloupá, víš?"

"Nejsi!"

"Divil by ses. Třeba eště budeš."

"Třeba eště budu. Ale tvoje esence není před exist-"

"Řekla sem ti, že sem na filozofii hloupá," přerušila ho trochu nespokojeně a zamračila se.

"Odpusť," pravil. "Sem pořád jednou nohou ve filozofii. Ale já se toho zbavím, Ireno. S tebou určitě."

Zasmála se.

"Ztratila bych úctu sama k sobě, kdyby ses nezbavil."

*Danny se zabývá filozofií tak dokonale, že když zrovna není s Irenou nebo nebloumá po Praze a zajde na přednášku, necítí k vědám nic než odpor. Čistě z dlouhé chvíle zajde jednou na filozofický seminář profesora Königa, doprovázen kolegyní Iškou.*

Vešli do amfiteátru. Studenti filozofie seděli porůznu v lavicích a zabývali se třemi druhy činností. Někteří opisovali vypůjčené přednášky z velkých, hustě popsaných volných listů hustým rukopisem na jiné velké volné listy. Ti byli do práce zuřivě zabráněni a ignorovali okolí. Jiní se opírali lokty o desku lavic, a hluší k šumotu v posluchárně, čtli z tlustých a neilustrovaných českých, německých, anglických a francouzských svazků. Jak šel kolem nich, registroval Danny názvy těch knih a kapitol. **Social Statics. Introductio la methode de psychologie des formes. Problémy hodnocení. Einführung in die Kantstudien.** Zbytek přítomných debatoval. Seděli v hloučcích s brýlemi u sebe a debatovali. Blbci, řekl si Danny a přistoupil k jedné ze skupin.

"Ahoj, páscí!" pozdravil je provokativně. Tělnatý mladík v brýlích s černými obroučkami na bledém obličejí mu odpověděl spisovným hlasem: "Nazdar." Danny s Iškou přisedli k nim a poslouchali. Ovšem, pomyslel si Danny. Jsou zase v tom. V čem jiném by mohli být.

"Je to typický projev úpadkové buržoasní společnosti," mluvil Novák. "Ukazuje to, kde se dnes ocitá západní buržoasní umění."

"Dobře," odporoval mu muž s vyceněnými zuby. "Dobře. Ale nemůžeš popřít, že se problém existence aspoň poctivě snažej vyřešit."

Bavili se zřejmě o existencialismu. Danny se pohodlně rozložil na lavici a poslouchal.

"Problém," pravil Novák tak, že byly skoro slyšet uvozovky, "existence už byl vyřešen dialektickým materialismem."

"To si myslíš ty. Ale Sartre dialektický materialismus vyvrací, a zkus to popřít."

"Jak vyvrací, prosím tě?"

"Právě svým chápáním absolutní svobody člověka."

"Jenže v tom je na omylu. Člověk jako člen společnosti je determinován silami, které ve společnosti působí."

Tak a podobně plácali a nedocházeli samozřejmě k žádným závěrům. Nikdy se na ničem nedohodli. Danny se pod kůží smál. Hele je, dva študenty filosofie, kteří svoje determinované a svobodné existence odžijí na reálném

gymnasiu v Balíkově za dva a půl tisíce měsíčně, jak tu řeší problém bytí. Palčivý problém existence. Vy inteligentní pitomci, říkal v duchu. Kecáte o palčivém problému existence a nevíte o čem kecáte. Váš pálí nějaký problém? A dokonce problém existence? Nacpali jste si mozky filosofií a myslíte si, že život vyřešíte ve filosofických seminářích. Že si tam v debatě vyřešíte život. Bilbci.

"Není to vůbec žádná skutečná filosofie," ozýval se Novák. "Je to, jak jsem již řekl, typický produkt buržoasního úpadku. Pan Sartre a pan Camus si prostě líčí stavy svého vlastního dekadentního nitra a pár snobů a zpátečníků u nás to přijímá jako svátost a co horšího, jako docela vážnou teorii."

"Dobře, dobře," pravil zubatý muž. "Jenže můžeš v sovětské literatuře najít něco tak strhujícího, jako je například Camusův Cizinec? Nemůžeš! Protože v Rusku není svoboda umělecké tvorby."

"Co se týče Cizince, ten působí nejvýš na tebe, protože jsi propad Černýmu. Mě zanechává naprosto chladným," řekl klidně Novák. "A pokud jde o svobodu: v Sovětském Svazu je svoboda chápána z hlediska dialektického materialismu. Ten umělec je svobodný, který pochopil nutnost společenského vývoje. A i umělec je odpovědný společnosti a musí tvořit s vědomím této odpovědnosti."

"Hele," vmísil se do debaty Danny, "a co tvoje milostný básně? Tys taky psal s vědomím své zodpovědnosti?"

Iška se obdivně zachichotala. Novák pohlédl přes brýle na Dannyho a odvětil klidně:

"Jestli sis povšim, já jsem je nikde nevydal. Pro své soukromí si každý může psát, co chce."

"Jo?" řekl Danny. "Tak proč je posílal do soutěže dépé, kdyžs je nechtěl vydat?" viděl Novákovi až do žaludku. Novákův bledý obličej poněkud zrudověl.

"Poněvadž mě zajímalo, jestli mají mé práce nějakou literární hodnotu," řekl.

"Čoveče," pravil Danny, "to musíš přece nejlíp vědět sám."

"Kdyby si ovšem tohle řekl každý, měli bychom za chvíli spisovatelů jak much. To by pak psát mohl každý."

"Ať píše. Na vlastní riziko může každéj. Já proti tomu nic nemám."

"A co tvoje básně," zeptal se Novák s ironickým úsměvem. "Jsi si tak jist, že jsou dobré?"

"Nejenom že si sem jistěj," řekl Danny. "Já to mám empiricky ověřený."

"Jak to?"

"Dokonale splňujou svůj účel."

"Tomu nerozumím."

"Tak řekni: proč píšeš básně?"

"Nejdřív mi pověz, proč je píšeš ty?"

"To je jasné," pravil Danny. "Kvůli holkám, ne? Copak je na světě ještě nějakéj jinej důvod k psaní básní než holky? Nebo nějaká jiná inspirace?"

Filosofové, kteří se zapomněli, se zasmáli. Iška nejvíc. Novák se shovívavě usmíval.

"To je ovšem věc názoru," pravil.

"Třeba," řekl Danny. "Já prostě píšu z toho důvodu a nikdy nepíšu nadarmo."

"A co prózu? Nepíšeš?" vmísil se do hovoru zubatec.

"Někdy," pravil Danny. "Letos o prázdninách sem napsal román." Prožíval slast mystifikace a Novák mu na to sedl.

"Opravdu?" v hlase mu zazněl nepotlačitelný závistivý zájem. "A o čem, prosím tě?"

"O holkách a o rajchu. O čem jiným bych mohl psát?"

"Můžeš nám naznačit děj?" zeptal se Novák.

"Děj?" Danny si rychle vymýšlel. "Děj je jednoduchéj. Krásná holka je nasazená do Berlína, je to študentka dramatický konzervatoře, a v Berlíně se setká s americkým letcem, kterej byl sestřelenej a skrejvá se. Celej děj je jenom vylíčení jejich vzájemnýho vztahu, jak se říká."

"Psychologický román?" zeptal se Novák.

"Nojo. Třeba."

"A myslíš že dokážeš psychologicky vystihnout, řekněme, vnitřní život takové herečky?"

"Proč ne? dráždil ho Danny. "Letos na jaře sem chodil s jednou herečkou." Vzpomínka na Irenu ho blažila. Dostala se mu do téhle provokace, ani nevěděl jak.

"Jak dloho jsi s ní chodil?"

"Asi měsíc."

"A to ti stačilo, abys ji dobře poznal?"

"Klidně," řekl Danny. "Ženská duše není moc složitá." Tohle mohl ovšem říkat pitomci Novákovi. Ten o duši neměl ponětí. Ani duši neuznával, protože byl materialista a tvarový psycholog.

"Já bych se to neodvážil. Myslím, že takové znalosti z psychologie ještě nemám," řekl Novák.

Danny na něho opovržlivě pohlédl.

"Ty tomu věříš, čoveče? Já na psychologii kašlu. Je to blbost."

"Já nemyslím. Jak chceš například vyřešit v románě situace, které jsi sám neprožil, když nemáš znalosti lidských typů? Jak chceš zachytit pravdivý typ?"

"Klidně," řekl Danny.

"Jak? Potom si musíš jednání druhých lidí vymýšlet, a neříkáš vlastně pravdu."

"Jakou pravdu?"

"No o lidech. Podáváš buď jen svoje smyšlenky, anebo svoje vlastní duševní stavy. O lidech neříkáš pravdu."

"A co na tom?" Dannyho Novákova monstrózní tupost bavila. "Vždyť na tom, člověče, nezáleží."

"Ale umění bývá pravdivé."

"Ano, má být," vmísil se do řeči Ivan. "Má být. A ty si myslíš, že to tvoje psychologický umění bude pravdivý? Ty si myslíš, že bude říkat pravdu o lidech? To na tobě nikdo nechce!"

"Tak co mám říkat?" zeptal se Novák uraženě.

"Pravdu, ale o sobě," pravil Ivan. "Protože žádnou jinou ani říct nemůžeš. Bud' sou všechny tvý postavy aspoň trochu ty sám, nebo to sou prostě pimprlata podle nějakýho pitomýho psychologickýho klišé."

"To ovšem ignoruješ, co bylo v literatuře až dosud vykonáno," řekl suše Novák.

"Ne," zavrtěl Ivan pohrdlivě hlavou. "Ale mluvím o současnosti. A ostatně, pokud se dřív psaly psychologický romány, myslíš, že autoři líčili něco jinýho než svoje duševní stavy, když mluvili pravdu? A konečně: jakpak stará je ta tvoje psychologie?"

Novák chtěl cosi namítnout, ale Ivan ho nepustil ke slovu. "A dnes? Dnes můžeš psát jenom o sobě. Jediný co má dnes umění za úkol je ukázat nahýho člověka. Psát tak, abys byl před lidma nahej. To je jediná pravda."

"To z tebe ovšem mluví Bednář," řekl Novák sčetele.

"Mluví, když chceš. Ale má pravdu. Protože tvoje nitro je jediná zkušenost, kterou máš. Co ti zaručí ta tvoje slavná psychologie? Kdybys chtěl líčit druhýho, to abys ho požádal, aby se ti do tvýho románu zvěčnil sám. Až budeš chtít psát o vraždě, abys požádal vražděnýho, aby ti objektivně popisoval, co cítí, ne?"

"Náhodou," řekl Danny, protože ho kecání už otrávil, "náhodou u Doležala v semináři pro experimentální psychologii byl loni jeden pásek, kterej dělal disertačku o duševních stavech těsně před smrtí. Ten kvůli tomu seděl u smrtelný postele svý babičky a pečlivě si zaznamenával všechno, co řekla, a klad jí votázky, když už měla duši na jazyku."

"Dobrý," řekl Ivan a otočil se k Novákovi. "Ty se taky ptáš tý svý dívky, jaký má pocity, když ji vohmatáváš?"

"Nebud' te nevkusní," pravil Novák a ztemněl.

Ozvalo se klapání sedadel a šumot vstávajícího davu. Profesor König, provázen fámulem s presenčními listinami, veplul se vztyčeným obočím do posluchárny. V přední řadě se vztyčil referent.

"O čem to máte, pane kolego?" zeptal se König.

"Pojem kategorického imperativu v díle pozdějších novokantovců."

Příští půlhodina se vlekla v šílené nudě.

*Dannyho příjemný život s Irenou nevydrží dlouho. Do cesty se připlete filmový režisér Dikastelo a Danny je nemilosrdně odsunut. Domnívá se, že je na dně. Na fakultu přestane chodit úplně, bloumá po Praze a užívá si svůj krach. Dokonce se rozhodne, že se nějak zničí. Z přemýšlení o vhodné formě sebevraždy ho vytrhne plakát, z něhož se dozví, že v kavárně Fénix hraje černošský orchestr Leslie "Jiver" Gutchinsona se zpěvačkou Frankie Smithovou. V Dannyem se střetne existenciální rozpoložení a starý zájem. Ten zvítězí. V kavárně poprvé spatří Maggie ve společnosti několika pásků. Jackie je opět někde na obchodní cestě, nebo přesně řečeno, prchá před zákonem. Jackie Maggii sice neřekl, proč potřebuje alibi, ale ani jí to říkat nemusel. Aby zaplašila zlé myšlenky, rozhodla se jít tancovat do Fénixu, jako téměř každou sobotu. Jackie se má vrátit druhý den v poledne.*

Maggie naň pohlédla bezvýrazně a mlčky přikývla. Položila kabelku na stůl a vykročila k parketu. Tam se k němu otočila a čekala až ji obejmě. Položil jí ruku kolem pasu, zlomek vteřiny oba vyčkávali a pak současně vpadli do synkopického rytmu. Oukej, pomyslíla si, tancovat umí.

Danny cítil příjemný měkký tlak na hrudi. Otřel se stehny o její. Tancovali mlčky. Tancuje prima, pomyslela si Maggie. Docela ucházející pásek. Kdo to asi je? Začal složitější figuru, a Maggie na ni s chutí odpověděla. Zná to. Side step a šrouby. Dostávali se do správného tempa. Opustil dlaní její bok, vzdálila se od něho, ale všechno pořád přesně v rytmu. Pak se zas prudce přiblížila, uchopil ji pevně a provedli spolu několik obrátů. Zasmál se na ni. Zasmála se taky. Zřejmě oukej pásek. Zopakovali si to znova. Pustit, od sebe, každý tancuje sólově a znova k sobě. Přimhouřila oči. Sakra, ó sakra, pomyslíl si Danny. Začíná to docela pěkně. Cítil, že tahle krystýnka ví, co chce. Taky přimhouřil oči. Tlustá černochova tvář s nafouklými lícemi vyplula nad kolébající se dav jako černý měsíc, kouřem sténaly kaskády bebopu. Saxofony. Danny se odvazoval čím dál víc. Tancovali spolu ukázkově. Krystýnčiny střevice vyřukávaly na parketu přesné a umělecké vzorce. Jak se otočila, rozvířila se jí pastelová sukně s vlnovitým lemem a v rytmu boogie-woogie, který vystřídal bebop a který bubeník vyklepával jako stroj, spatřil zablesknout se hezká nylonová kolínka. Hej, vykřikl v duchu, hej, krystýnko, a zase jí sevřel a pustil. Hej, vykřikl a altový hlas černé zpěvačky začal rytmicky zpívat Beat me, daddy, with the boogie beat, hej, a její oči, hezké zelené oči se na něj smály. Podléhali tomu všemu. Maggie si v duchu zpívala scat se zpěvačkou. Tohle je život! Toohleejeeživo! Co o tom vědí ti blbeci - jak může někdo - tohle je život. Co může být lepšího? Tohle je kultura, myslel si Danny. Tohle je estetika. Tohle je filosofie. Hej a černý hlas zpíval Although I treat him right he's as mean as he cen be a skončil a trubka divoče zaječela a počala se vzpínat mezi suchými údery bubnu.

Pak orchestr najednou přestal a nohy ještě rozhybané rytmem se zastavily.

"Vy tančíte skvěle, slečno," řekl Danny.

"No a vy ne?" řekla Maggie.

Zasmáli se.

"Takže si nemáme co vyčítat, že?"

"Nemáme," smála se, ale hned zvážněla, protože z korpusů saxofonů se ozval mohutný slowfox.

"Oukej," řekl vážně Danny a vzal ji do náruče. "Tancujete ráda, že?"

"Hm."

"Já taky," odmlčel se. "Někdy si myslím, že na světě se nic lepšího ani dělat nedá."

"To nevím," řekla Maggie. Ten pásek není špatnej, pomyslela si.

"Vono by se samozřejmě dalo - " zarazil se, " - dalo vysvětlit, proč se to člověku zdá, když to dělá. Ale k čemu?"

Lepší je nic nevysvětlovat a prostě - podat se tomu - " Sakra, myslel si, žvaním blbě a inteligentně.

"Vy ste študent?" řekla Maggie.

Nojo. Žvaním blbě, pomyslel si a řekl:

"Bohužel."

"Proč bohužel?"

"Podívejte," řekl Danny. Dostal chuť vylít si vztek na fakultu. "Študuju filosofii. To znamená, že budu profesorem na gymplu."

"Kolik vám to hodí?" přerušila ho a vlastně ho vysvobodila ze slepé uličky, protože ho nenapadlo, jak to všechno efektně vysvětlit.

"No - myslím asi dva tácy měsíčně."

"To není špatný," řekl. "Lidi musej vyjít s menším platem."

"Ano, jenže - " zase ho nic efektního nenapadlo.

"Ale poslyšte," zasmála se, "vy vážně budete profesor?"

"Budu."

Zase se zasmála.

"Vy budete, myslím, pěkněj profesor."

Chytrá holka, pomyslel si Danny. Docela chytrá.

"Proč myslíte? A jak to myslíte?"

"No, já si nedovedu přectavit - a co budete učit?"

"Filosofii."

Zasmála se znova.

"Poněvač si nedovedu přectavit profesora filosofie, kerej trsá bugi jako vy."

"Copak to nejde dohromady?"

"Moc ne. Já si filosofy vždycky představuju - takový knihomoly a tak. Na to vy nevypadáte."

Teď se zasmál on.

"Víte," řekl, "já bych ani nešel na filosofii. Ale člověk prostě ved takovej život, kterej ho nutil hloubat vo životě.

A už mi to zůstalo."

"Jakej život ste ved?" zeptala se se zájmem.

"Za války prostě."

Pohlédla naň vážnýma očima. Když přišla řeč na válku, nešlo se smát.

"Vy ste byl v Berlíně?" skoro vykřikla.

"Ne, to ne, řekl rychle a dostal vztek, že nebyl. "Jenom v rajchu."

"Vopravdu?" v hlase jí zazněl vřelý zájem. "A kde ste byl?"

"Ale všude," pravil nedbale. "V Hamburku, v Brémách, v Berlíně - "

"Vy ste byl v Berlíně?" skoro vykřikla.

"No," její zájem ho překvapil.

"To je fajn. Já taky."

"V Berlíně? A kdy?"

"V třiačtyřicátým až do konce války, skoro."

"Totálajnzac?"

"Nojo."

"A nebyla ste štyryadvacátej ročník?"

"Jo, byla."

"Bóže!" řekl Danny. "To sme vlastně - to sme vlastně kolegové!"

*Po seznámení s Maggií odloží Danny sebevraždu na neurčito. Den nato má Maggie odpoledne schůzku s Jackiem, ale na ni nepřijde Jackie, nýbrž jeho mladší bratr Zdeněk.*

"Dobrej den," pozdravil zdvořile.



"Ahoj," řekla mu nevlídně. Teď se začně červenat a vyřizovat, Jarka vám vzkazuje, že nemůže přijít - najednou jí po zádech přejela vlna úleku. Pohlédla mu do očí.

"Co je?" zeptala se nervósně.

"Von náš Jarka, dyž přišel odpoledne domu -"

"Je nemocnej."

"Né, neni."

"Tak co?"

"Voni - voni na něj už čekali -"

"Kdo?" vykřikla, ale věděla to i bez odpovědi.

"Sonybojove," řekl Zdeněk. Srdce se jí rozbušilo.

"A co? Co chtěli?"

"Sebrali ho."

"Jackieho!"

"Jo, Jarku," řekl Zdeněk. Zatmělo se jí před očima. Ale ne strachem. Vztekem. A dosvědčí mu to alibi. Ti pitomí frajeři s revolverama! Ty svině!

"Kvůli náký šmelině," řekl Zdeněk zbytečně.

"A kde je?" zeptala se taky zbytečně. Srdce jí tlouklo. Sebrali Jackieho! Hnusové pitomí!

"Na Pangráci. Je prej v tom spousta lidí," řekl Zdeněk. "Mě taky vyslejchali," dodal s nádechem hrdosti.

Ty ubožáčku, pomyslela si.

"A co? Dostali z něj něco?"

"Zatim né. Vono se to prej potáhne. Je v tom namočenejch spousta lidí."

Dívala se na něj zoufale. Svině! Svině!

"Smí se k němu?"

"Já nevím."

"A vzkázal mi něco?"

"No, jenom povídal, abych vám to šel říct. Von nebyl čas. Ty sonybojove na něj šli vostře."

"Svině," řekla Maggie.

"Jo, to sou slečno," řekl s citem. "Každej se nese jako hov -" zarazil se, zrudl. Věděla samozřejmě, co chtěl říct, a byla mu vděčná. "Každej se nese, jako dyby byl bůhví co, a zatim to sou jenom pitomí frájové. Samý buď moc líný nebo moc blbý, aby mohli dělat něco pořádnýho."

*Maggie se rozloučí se Zdeňkem, a octne se před prázdným nedělním odpolednem.*

Musela jít rychle. Cítila, že musí jít, aby se uklidnila. Jít a na vlastní oči vidět, že ještě stojí Václavák a že po chodnících promenujou lidi. A zabořit se do vzteku. Octla se na rozplácnutém náměstí s falešným kostelem uprostřed. Byla neděle. Úplně stejně pitomá, když byla sama. Svíčkové báby se škrabaly po schodech ke gotickému portálu. Ten pohled ji bůhvíproč rozzuřil. Jackie. A teď sedí někde na Pankráci, zavřený, zašitý, na pryčně. Zavalily ji vzpomínky. Z jeho úzkých nohavic a semišových bot byla cítit vůně rychlíků. Smál se, nosil bílé košile a americké kravaty a v nich špendlík s umrlčí hlavou, který si přivezl z rajchu. Byl sakra vždycky jako - jako pták. Nikde nebyl doma, říkal. Spal v hotelích a domů, do té díry v Sokolské ulici, která byla stejná jako suterén v Americké a jeho fotr tam flokoval staré škrpále, chodil jen sem tam na návštěvu. A jeho americká žvára a namanykýrované prsty. Jednou ji vzal do zadní místnosti v Tatře, kde se hrál goates, a bled'ouši, kteří se třásli při každém tahu, s ním jednali jako rovný s rovným, a byli mnohem starší než on, a mezi prsty od cigaret muchlali tisícovky. Ale když byli spolu sami, byl Jackie zamilovaný. Vzpomněla si, jak s ním spala poprvé, to už jsou tři roky, v třiáctýřicátém ve Floretu. Jackie. A teď sedí za mřížema a oni mu to spočítaj. Nebo se z toho dostane? Cítila, že ne. Ale dostane. Má to alibi. Vzpomněla si, jak se klepala strachem, ležela na břiše pod dekou ve floretské ženské ubikaci, měla na sobě jenom noční košili a pod dekou se krčil Jackie a taky se třás, cítila jeho tělo na svém, skoro nahém těle, a pod kavalcem dupali gestapáci a werkšuci a vyhazovali šaty ze skříní, jestli se tam někdo neschovává. Tehdy ho vůbec neměla ráda. Byl to prostě kluk, kterého hledá gestapo, a trochu ho znala. Co to bylo? Takové spojenectví nebo co. Cítila hubená záda pod svým nahým tělem a přes všechn ten strach se jí zachtělo se s ním vyspat. Nemilovala ho tenkrát, a vlastně - milovala ho někdy? Jackie. Zrovna tak měla ráda z party Mika a Freddyho a - sakra, milovala jsem vůbec někdy někoho? Nemohla si vzpomenout. Jaké to vůbec je, milovat? Blbost. Je to jen to, že Jackie je můj - milenec. Ale těch jsem měla víc. To by - ne. Je to ještě něco. Jak měla tehdy zavřené oči a dívala se jen docela úzkou štěrbinou skrz řasy a viděla, jak se jí k tváři přiblížil nadutý werkšucácký obličej s černýma fouskama pod nosem, odfrkl a ona se celým tělem tiskla na Jackieho - zmítal ji strach a žádost a nenávist k tomu pitomému germánskému ksichtu a k werkšucákovým černým rajtkám a k jeho nadité prdeli a Jackie měl hubená záda a cítila všechna jeho žebra pod pracovní halenou, a nenávist k nim - a teďka sedí Jackie za mřížema a na kavalec svítí zamřížované sluneční světlo a před celou promenuje nějaký pitomý sonyboj v černých holínkách a s revolverem na zadku - zase ta nenávist.

Šla kolem Vinohradského divadla a najednou spatřila známou tvář Jiřiny Štěpničkové, která právě vcházela do divadla. Budou se trousit do divadla a dívat se na herečky a půjdou spokojeně domů, k večeři, do postele a zítra do svých kancelí a do svých škol - a já zas do oddělení s voňavkami a Jackie bude dřepět za mřížema. Pitomci! Blbci! Idioti! Nenávídím je všechny. Celý svět. Celou Prahu, celou pitomou republiku s činžáky a úřady a oslavama a manifestacema. Zatoužila po Americe, hlava se jí zatočila touhou a lítostí a vztekem. Všechno je tak zatraceně nemožné, nespravedlivé. Proč musíme dřepět tady v tomhle ohavném světě, a zatím Amerika existuje, všechno, co člověk vidí jen v biografu. Zalomcovala jí bezmoc. Na rohovém domě spatřila ceduli Stalinova třída, nenávist, vztek jí stáhly hrdlo. Proti ní se po Stalinově třídě neslyšně šinula naleštěná limousina. Z obou stran šedivé nemoderní činžáky. Namačkaná tramvaj, drnčivá, pitomá pražská tramvaj. Být pryč. Pryč, pryč, pryč, z téhle špíny a všednosti. Pryč, aby neviděla kupoli musea a sochu svatého Václava s blbými světci kolem. Na stanici se rozjžděla trojka, skočila do ní. Uměla naskakovat a zamračila se na jakéhosi frajera, který udělal pohyb, jako by jí chtěl pomoci. Pryč z Prahy. Ať je to kam chce. Koupila si lístek a usedla do rohu tramvaje. Dívala se na ujždějící ulice a nevnímala je. Byl tu s ní Jackie. Jak se s ním seznámila v ubrečené hale wilsonáku, mezi kufry a dekami, fňukající rodiče a v žaludku strach z náletů, které ještě nezažila, ale taky chuť odjet za hranice, do Berlína, který je sice v rajchu, ale je to velkoměsto, velkoměstský život. Jackie se opíral o zábradlí a byl sám, protože jeho táta byl už v koncentráku a máma z toho nemocná. Díval se pohrdavě na shon a loučení kolem, měl jenom mrňavý kufírek, a když je pak hnali do vlaku, chtěl jí galantně pomoci s jejím loďákem. Dovolíte, slečno, řekl, ale rozdělili je a uviděla ho zas až v Berlíně, v houfu, který byl nějak víc pohromadě. Stál na černém nádvoří Metálu a čuměl na ohořelé trosky stěn, kolem táhli chlapi ze závodní stáže s protiletectkými přilbami, pak ji uviděl, přišel k ní, řekl Tady to vypadá, co? a ona se prudce obrátila, poznala ho, a on řekl Tady bude myslím zábava, a ona To bude, a on No, užijem si to a potom někdo vpředu zařval forwerts, všichni se pohnuli, sebrali kufry, tentokrát vzal její loďák a nesl ho, napakovaný a ustrašený houf se pohnul k bráně a skrze ni, kolem werkšucáků s revolvery a přes rozkopané a zablácené nádvoří do lágru. Pak je zas rozdělili, kluky a holky, a on jí řekl Nashledanou, slečno. Já sem Petráček, dyby vás to zajímalo. Bylo jí úzko, připadala si opuštěná v bezútešném lágru mezi prkennými baráky, řekla mu Nashledanou, jinak nic, strach jí svíral žaludek. Potom stáli ve frontě v příjmací kanceláři, slyšela ho, jak odpovídá německy na úřednickovy otázky, pak se otočil a zazubil se na ni, poodstoupil od stolu a zůstal stát, počkal na ni, až byla hotová a dostala červený auswajs a pak měli ten den do večera volno. Vyšla s ním ven před budovu továrny, všude prázdno, všechno ohromné a nevlídné a cizí a přišli dva kluci, řekli mu Ahoj, Jackie! a on je představil, Mike Zachoval a Freddy Sláma a potom řekl Tak dem si to trochu prohlídnout, ne? a bloumali pustou floretsдорfskou periférií a koukali na vyhořelé ruiny, z nichž vyčnívaly tovární komíny jako ukazováky a Mike řekl Sakra, tady to bude veselý, měla pořád tísnivý pocit strachu, jehož se tam vlastně nikdy docela nezbavila a najednou začaly houkat sirény a lidi kolem se dali do běhu, Mike řek Dem, počte, dem za nima, a všichni vyrazili tryskem, nemohla jim stačit, ale Jackie se obrátil a řekl Počkejte a všichni zpomalili krok a počkali na ni, ale měla pocit, že to každou chvíli začne padat, ozvaly se temné údery z dálky a Freddy řekl Už to někde sypou a přiběhli ke krytu a nacpali se dovnitř, tam byla hromada lidí a všichni mlčeli a oni se postavili všichni čtyři čelem k sobě a mlčeli, čekali, hrozný strach, pak se ozvalo hučení, blížilo se - a najednou si uvědomila, že na ni z protější lavice čumí nějaký chlap, hovězí obličej se na ni blbě usmál, z Berlína, ve vzpomínkách už skoro hrůzokrásného, se najednou octla v pražské tramvaji, vstala, ušklíbala se na hovězí tvář a vyskočila z tramvaje. Octla se na prostranství před Starým výstavištěm.

*Maggie chce být sama. Zmocní se jí intenzivní vzpomínky na válečný začátek známosti s Jackiem. Jde ted' Stromovkou a myslí na svého milence, který je ted' někde v cele na Pankráci.*

Stála u náspu, dole tekla Vltava. Jednou tu byla s Jackiem. Z nějakého důvodu si Jackie vzal do hlavy, že musí vidět pásovce, v novinách psali něco o přírůstcích v zoo, nechápala, co Jackieho vábí na zvířátku, které na fotce vypadalo jako kus trusu, ale šla s ním. Stromovka byla plná lidí, vedli se v podpaží, a asi desetkrát je spolu vyfotili, Jackie měl plnou šrajtofli lístků a všechny ty fotky si pak koupil, prohlíželi si je, jí těšilo, že na nich vypadá hezky, zato Jackie na nich vypadal jako cucák, ale jemu to bylo jedno. Pak Jackie dráždil zeleného papouška tak dlouho, až se papoušek rozeřval a začal mu hrubým hlasem sprostě nadávat. Bylo z toho pozdvižení a Jackie ji vzal v podpaží a řekl hodně nahlas Poď, dem si stěžovat, já se tu nenechám urážet, lidé kolem se řehtali a ona v té chvíli byla na Jackieho pyšná nebo co...

...Octla se u trojského zámečku. V létě tady hrál jazz a v zahradní restauraci se tančilo. Sešli se tady s Freddym a Irenou, když se vraceli ze zoo, a zůstali tam tenkrát až do jedenácti hodin. To byla ještě u šéfa. A potom šli Stromovkou, líbací orgie, Jackie zpíval Ic a lonk vej to tiperáry, zpívali všichni, v duchu se usmála, málem se zbavila smutné nálady. Ale vtom spatřila opuštěnou zahradní restauraci, židle a stolky narovnané na hromadě pod hudebním pavilonem a parket se sloupy ve všech čtyřech rozích, se šňůrami napjatými mezi nimi, ale z objímek vyšroubovali žárovky, a všechno se zas rozpustilo v beznaděj...

*Konečně Maggie přijde do zoologické zahrady.*

Vešla do dřevěné budovy a uvítal ji krákoravý papouškův hlas. Rozhlédla se. Byla tu sama. Ahoj, řekla papouškovi přátelsky, papoušek zakrákoral, přešlápl na bidýlku. Měl vyjevené oči a vážné pohyby. Ahoj, sprostáku, řekla mu. Pamatuješ? Di do prčic, řekl papoušek. Zasmála se. Pudu si stěžovat, řekla ptákovi, a papoušek opakoval Di do prčic.

Přešla ke kleci s nějakými opicemi. Na štítku stálo Kangar modrý a nějaká latina. Jižní Amerika. Velmi vzácný. V kleci se procházely tři opice s lidskými tvářemi a s dlouhými ocasy. Jedna přistoupila k mříži, pohlédla na ni lhostejně, a vtom si Maggie všimla, že je to opičák. Měl to mezi nohama lidské, jenže mrňavé. Vytáhla kus tvrdého chleba z pytlíku, který si koupila v bráně, a nabídla ho opičákovi. Skrže mříže natáhl drobnou paži s otevřenou dlaní k Maggii. Mrňavá lidská ruka. Dala mu chleba do dlaně, dlaň se rychle zavřela a malý opičí zajatec vtáhl kořist do klece. Začal ji pojídat s hladovým spěchem, drobnými prsty ulamoval drobty, dával si je do úst. Chudáku, řekla si, tak tě taky zavřeli. A jseš z Ameriky. Tenhle bezstarostný opičí muž - otočila se. V dlouhé úzké bedně běhal po písku ten kus trusu, kvůli němuž sem tenkrát šli. Přečetla jeho latinské jméno na ceduli ale věděla, že se jmenuje Friccek, protože to jí loni řekl Jackie. Pásovec běhal v pravidelném tempu kolem dokola bedny, dusal a funěl. Malé prasečí nožičky utíkaly vytrvale, hlava s rypáčkem se rytmicky pokyvovala. Zalila ji něha, čtvrtý proč. Jackie. Pásovče, řekla zvířátku. Pásovče, vidíš, pásovče? Papoušek se rozkřičel: Blpcí! Blpcí! Blpcí! Maggie se zasmála a vyšla ven.

Ve vedlejším pavilóně, za pevnou palisádou z klád, stál obrovský slon, celý vrásčitý a starý a hřbetem se téměř dotýkal stropu. Byl do těsné místnůstky skoro napěchován, stál nehnutě, protože se asi ani nemohl hýbat, chobotem hrabal v hromádce sena a díval se na ni malýma, otrávenýma očima. Vytáhla z pytlíku kus housky a slon ihned nastražil chobot se vztyčeným černým prstem. Hodila mu housku, ale slon ji nechytil, odrazila se od dřevěného pažení a spadla na zem. Slon zašmátral chobotem, ale houska byla příliš daleko. Hodila mu jiný kousek, a zase ho nechytil a spadl ještě dál. Sakra, řekla si Maggie, a zkusila to do třetice, bez úspěchu. Strčila ruku do pytlíku a byl už prázdný. Slone, řekla. Lituju, slone, ale už nemám, a ukázala mu prázdný pytlík. Slon zastrčil chobot za pažení a pátravě na ni hleděl. Nemám, slone, řekla. Na mou duši. A vtom slon vytáhl chobot a z něho na Maggii vytryskl proud špinavé vody. Lekla se, uskočila, zahlédla, jak se na ni slonovo oko zlomyslně usmívá. Musela se rozesmát. Ty sprostáku, řekla. Takhle se chováš k dámě? Prohlédla si plášť. Naštěstí se voda rozprskla ve vzduchu a na plášť dopadlo jen několik kapek. Spíš to bylo na efekt, než aby to mělo účinek. Ty sprostáku, řekla mu znova a smála se. Očko vypadalo radostně. Aha, řekla Maggie. Myslíš že sme si kvit, co, sprostej slone.

Dovnitř vstoupila nedělní rodinka, pán s klapkami na uších, dáma a malý ferdík. "Slon, mami, slon!" zaječel ihned ferdík. "Ano, Pavlíku," pravila dáma. "Počkej, dáme mu houstičku." Maggie, pořád v dobré náladě, oslovila rodinku. "Dejte si pozor," řekla. "Von je zuřivej. A mstivej. Dyž mu houska nebude chutnat, tak vás postříká." Tři páry očí se na ni obrátily. Lhostejný a tupý pána s klapkami, nevlídný dámin a vyvalený a udivený pár ferdíkův. "Vážně," řekla ferdíkovi. "Dyž mu houska nebude chutnat, tak tě zleje." Ferdík na ni chvíli hleděl s rostoucím děsem v očích, pak se rozbřečel. Dáma ho objala kolem ramen a obrátila se k Maggii. "Nechte si to!" a vypadla ven druhým východem.

Za ním stál za pažením z tlustých klád zakrslý hroch a hleděl tupě před sebe. Jak šla kolem, pozvedl k ní malá očka na stopkách. Zastavila se a hleděli na sebe mlčky. Hroch tiše rozevřel tlamu velkou jak čelisti buldozeru, vevnitř růžové maso, vlhké a teplé, čekal. Zašustila papírem a hrošík vyrazil krátké a blažené zafrknutí. Maggie měla v kabelce pytlíček medových bonbónů. Vzala ho a vysypala bonbóny do hrochovy tlamy. Sklapnul čelisti a vděčně na ni pohlédl. Pak začal pracovat čelistmi a mlaskat. Ahoj, hrochu, řekla mu Maggie. Ahoj, ahoj. Vyšla ven.

Před ní se rozklenulo mlhavé zimní panorama Prahy. Z dálky až sem zaznívalo řinčení tramvají. Dole se procházelo několik rodin s malými dětmi. Podél ohrady pobíhal černý kanec. Odněkud ze Stromovky přivál vítr úryvek pochodu, hraného dechovkou. Zamrazilo ji. Z ptačí voliéry se vzneslo několik vran a s hlasitým krákoráním letěly pomalu přes údolí k Praze. Pohlédla na oblohu. Visely na ní ocelové mraky. Za bílou mlhou nad městem leželo studené únorové černo. Ach Bože, vzdychla v duchu, a cítila, že by se něco mělo - že něco není, jak by mělo být, sklátila ji vlna hořkosti, lítosti, vzteku. Všechno zčernalo. Ach bože. Ti pitomci. To - spadla na ni tíživá, smrtelná únava, skoro se jí podlomily nohy. Rozhodla se, že půjde ke stanici městské hromadné dopravy a pojedje domů autobusem.

*Maggie se znova setká s Dannym a vypráví mu, co se stalo s Jackiem. Danny sežene Jackiemu dobrého advokáta, Dr. Léwitha, který prožil válku v koncentráku. Dr. Léwith brzy pochopí, jaké vlivy utvářely Jackieho, a obhajobu založí na tomto poznání.*

*Jenže dojde ke komplikaci. Reportér jednoho listu prozradí, že pro inkriminovanou dobu má obžalovaný alibi a očekává, že mu je potvrdí jeho dívka. V době, kdy měl být na německých hranicích, byl prý s dívkou v Praze. Článek si přečte Maggiina bývalá kolegyně Alice a napíše prokurátorovi udání. Po avantýře s Američany se totiž Maggie v krámě podřekla, že byla s Katy na rande s Američanama. Prokurátor předvolá jako svědka Katy, a ta musí samozřejmě s pravdou ven, protože je pod přísahou. Jackieho alibi se tedy zhroutí, a Dr. Léwithovi*

nezbývá, než se soustředit na polehčující okolnosti. Maggie, s výčitkami svědomí, sleduje výslechy kluků z jejich staré party z Berlína a potom z kavárny Fénix. První svědčí Michal "Mike" Zachoval.

"Pane svědku, řekl Dr. Léwith, "kdy a kde jste se seznámil s obžalovaným?"

"To bylo - v srpnu třiačtyřicet na pracáku v Karlíně."

"Byli jste oba jako příslušníci čtyřiačtyřicátého ročníku nasazeni do Berlína, ano?"

"Ano."

"Jste přítelem obžalovaného?"

"To jsem."

"Stýkal jste se s ním v Berlíně?"

"Stýkal."

"Pracoval jste v téže dílně jako obžalovaný?"

"Ne," řekl Mike. "Ale stýkali sme se na záchodě."

Pár lidí se zasmálo.

"Klid!" zvolal soudce. "Pane svědku, vyhýbejte se pokud možno výrazům, které vzbuzují neklid v obecnstvu."

"Jak se tomu -" začal Mike, ale Dr. Léwith mu skočil do řeči:

"Obžalovaný se vám tehdy svěřil se svým plánem. Byl jste tedy do celé věci zasvěcen?"

"Byl."

"A nyní," řekl Dr. Léwith, "nám prosím popište události toho dne, kdy přišlo Gestapo pro obžalovaného."

"Prosím," Mike se nadechl. "To bylo asi koncem září, jednou příběh mistr Švejda, to byl český podmajstr na oddělení, kde se dělaly dekly, na feroflux, tam byl pár dní předtím Jac - obžalovaný, Petráček, přeložená a já sem dělal vedle ve svařovně barevnejch kovů. A mistr Švejda řek Petráčkovi, že v kanclu je gestapo a vyšetřujou kerej z kontrolórů má číslo třice dva. Tak Petráček přišel za mnou a řek mi, voč de. Radili sme se chvílku, co dělat, a já mu řek, že se musí co nejdřív dostat ven z fabriky a utýct domu do Prahy. Byl to risk, samozřejmě, ale nic lepšího udělat podle mě nešlo. Taky sem věděl vo klucích, kterejm se to povedlo a byli doma na černo. Tak sme se sebrali a šli sme na dvůr. Tam kluci vod houfkolony skovali Petráčka v nákladňáku pod hromadou šrotu, a šofér ho vyklopil v lágru.

Maggie poslouchala ten starý příběh, tu legendu. Znělo to už jenom jako pohádka. A ani to nebylo dávno. Poslouchla Mikův hlas, vyprávěl, jak Jackie utekl do lágru a Gestapo ho tam nenašlo, a o náletu, který přišel v noci.

"Jak sem příběh k baráku, vidím, že z jedny strany hoří. Běžel sem dovnitř a tam Petráček cpal do kufru své věci. Tak já mu dal zbytky svého balíku z domova a všechny své prachy, a potom sme měli co dělat, abysme se dostali z baráku, ponivač se zrovna rozhořel a začalo v něm bejt hrozný vedro. Ale měli sme kliku: sotva sme se dostali ven, padli sme na stříkačku, která měla poruchu. Byli na ní kluci vod technise nóthilfe, Češi, samozřejmě, který měli kasárna vedle. Tak sme to s nima smluvili, voni povídali, že až to spravěj, jedou asi patnáct kiláků do mýwalde, kde hoří munyčka, a vzali Petráčka sebou, takže von se dostal na vlak."

To všechno znala. Mike zamlčel, že ona taky příběhla do toho hořícího baráku, zrovna když Mike s Jackiem utíkali ven, a Jackie jí dal pusu a měl oči vyvalené strachem a řekl jí, že se musí zdejchnout a že jí napíše, a ona byla šílená strachem, něco za ním křičela, pak ho spatřila, jak se drží vzadu na stříkačce v nedělním kvádru, které si narychlo vzal, aby nebyl ve vlaku jako pěst na oko. Visel mezi špinavýma uniformama kluků z technise nóthilfe, stříkačka sebou škulba, rozjela se, poskočila v nějakém rigolu, ještě na ni neurčitě zamával a všechno zakryl štiplavý a dusivý kouř z hořícího lágru. Mike ji vzal kolem pasu a odváděl ji pryč, na sanitku či kam, a potom dlouho čekala, jestli se Jackie ozve, několik dní po náletu se evidovali mrtví a Jackieho nemohli nikde najít, tak ho napsali mezi pohřešované a potom lístek jeho matce. Za dlouhou dobu přišel od Jackieho pohled, nepodepsaný, jenom srdečný pozdrav z Prahy posílá J., spadl jí kámen ze srdce. Po čase dostala dopis, myslel na ni, ale zase jí nic nenapsal, jenom že se mu daří dobře a že na ni vzpomíná. Báł se cenzury, proto byl dopis stručný a o ničem. Maggie neviděla už svědky a soudce a doktora Léwitha, slyšela jen jak různé hlasy vyprávěj historii Jackieho útěku. Jak se potloukal po rajchu, v noci vyskakoval z vlaku, když se blížila kontrola dovolenek a snažil se pomalu se rozklížujícím dopravním systémem dostat se co nejbliž k hranicím. Přesl je u Police nad Metují, byl to český kraj, ne Sudety, a různými oklikami dojel až do Prahy, měl kliku, všemu unikl, živil se bůhví čím a v Praze šel ke známé rodině na Žižkově, která podala zprávu jeho mámě. Jackie počítal s tím, že ho po čase budou doma hledat. Dělalí to namátkou u pohřešovaných z rajchu. Maggie se probrala z vnitřního světa a pohlédla na muže, který právě svědčil. Bylo mu asi padesát, vysoký a v ošumělých šatech. Znala ho. Pan Lukeš z Kolbenky.

"Skrývali jste tedy obžalovaného neprve asi měsíc?" tázal se Dr. Léwith.

"Jo," řekl pan Lukeš. "Byl u nás až do tý doby, co ho přišli hledat k jeho matce. Počkali sme eště asi tejdén, a pak vodešel k pani Petráčkové."

"Potom už zůstal u ní?"

"Ne, střídali sme se. Brali sme si ho jednou my, jednou švagr v Libni, jednou bratr, kterej má zahradnictví v Tróji, potom taky jeho strejč v Mníšku a jinej strejč v Hostivaři a pak zase byl nějaký čas doma."

Pan Lukeš zrozpačitěl.

"No, von Jarka byl dobrej kluk," pohlédł nejistě na soudce. "Poslouchali sme Londýn a nadávali sme a tak."

"Děkuji, pane svědku," řekl Dr. Léwith. Z tmavého kouta povstal prokurátor.

"Pane svědku," řekl, čím se obžalovaný *živil* po ty téměř dva roky, co se skrýval?"

"No," řekl pan Lukeš, "živili sme ho my, žejo."

"Nebyl nikde zaměstnán? Bez vědomí úřadu práce, myslím?"

"Ne. To ani dobře nešlo."

"A nepřispíval ničím do domácnosti?"

Pan Lukeš opět zrozpačitěl. Po dlouhé době řekl:

"Totiž - nějaký peníze nám dával, žejo - "

"A řekl vám, odkud ty peníze má?"

"No - my sme se ho neptali. Vydělal si je, počítám."

"Ale vy jste věděl, odkud je má?"

"To ne. Já - měl tenkrát jiný starosti. To víte."

Prokurátor se spokojeně otočil, zpola k soudci, zpola k publiku. "Obžalovaný," pronesl zvýšeným hlasem, "se už v době okupace zabýval černými obchody a prodával různé zboží denní potřeby za velmi přemrštěné ceny."

"No, ňák se živit musel, dyž do práce nemoh, žejo," řekl ještě pan Lukeš, ale prokurátor rychle pravil: "Nemám dalších otázek."

Doktor Léwith vstal a řekl:

"Obhajoba nezatajuje, že se obžalovaný dopustil přečinů proti řízenému hospodářství již za okupace. Chce naopak soud na tento fakt upozornit a zdůraznit, že se obžalovaný dopustil trestných činů podobného charakteru, z nichž je dnes obžalován, právě poprvé v době okupace. V době, kdy se skrýval před Gestapem."

Prokurátor pozdvihl ruku, jako by chtěl něco poznamenat, ale pak si sedl a na tázavý soudcův pohled jenom zavrtěl hlavou.

"Další svědek," ohlásil soudce.

Ve dveřích se objevila drobná ženská. Maggie ji znala. Paní Petráčková. Měla oči červené od pláče a odříkala zalykavě přísahu. Vypověděla, že se jmenuje Anna Petráčková, že jí je padesát, zaměstnaním posluhovačka a bytem na Žižkově.

"Paní Petráčková," zeptal se jí doktor Léwith, "jak se k vám choval váš syn v posledních dvou letech?"

"Pane doktore," řekla drobná paní, "Jarka byl dycky hodnej syn. Nemusela sem se za něj - " odmlčela se.

"Vycházeli jste tedy spolu dobře?"

"Ano, pane doktore, dycky. Jarka mně dycky se vším pomoh, pokavaď byl doma. A dával mi peníze na živobytí a všechno."

"Věděla jste, odkud běře peníze, když se za války musel skrývat?"

"Panebóže, pane doktore," řekla žena a pláč měla na krajíčku, "Vodkaď by je bral?"

"Inu, ptám se vás, jestli jste to věděla."

"Ale nevěděla, pane doktore. Já se vo to nestarala. Já mu jen furt říkala, Jaroušku, probohatěprosím, dej na sebe pozor, ať tě nechytanou. Víš, jak je to s tátou, víš, že po tobě pasou. Já sem se dycky modlila, dyž byl dlouho pryč, aby se do něčeho nezaplet, pane doktore. To nigdo neví, co sem zkusila."

"Věřím vám," přerušil ji Dr. Léwith. "Váš muž byl v koncentračním táboře?"

"Byl, pane doktore. Celou válku v koncentráku. Bóže, co já - " drobnou paní přemohl pláč. Když se trochu uklidnila, ptal se

Dr. Léwith dál:

"Vy máte ještě nějaké děti, že ano?"

"Mám, pane doktore. Zdeňka, toho mlačího, a měla sem eště cerku, ale ta, chudáček, umřela."

"Na co zemřela?"

"Ale bůhví. Pan doktor říkal, že byla podvyživená, ale copak my sme mohli se starym těm dětem dát, pane doktore? Dělalí sme, co sme mohli."

Do řeči jí skočil soudce.

"Paní svědkyně, odpovídejte pokud možno stručně." Měl otrávený hlas. Blížilo se poledne.

"Jak si přejou," pípla paní Petráčková. Maggie na ni hleděla s údivem. Pak se odvážíla pohlédnout na Jackieho, a srdce se jí sevřelo. Seděl na lavici obžalovaných a mračil se. Paní Petráčková vypadala jako dvojče její vlastní mámy. Ta by taky takhle vyváděla, pomyslna si Maggie.

"Děkuji, paní Petráčková, to stačí," oslovil slzíci ženskou Dr. Léwith.

"Otázky?" zeptal se soudce stručně prokurátora. Ten zavrtěl hlavou.

"Máte ještě nějaké svědky, pane obhájce?" Maggie slyšela, jak soudci zní hlas otráveně.

"Ještě jednoho."

"Prosím, aby svědkové obhajoby mluvili k věci," ozval se prokurátor.

"Snažím se, pokud to snad ještě pan státní žalobce nepozoroval, ukázat soudu prostředí a vlivy, v nichž obžalovaný v době tvorby charakteru žil," řekl Dr. Léwith. "Zákon dává obhájci právo uvést všechny okolnosti, o nichž je přesvědčen, že mohou mít význam pro posouzení trestných činů klienta."

"Prosím," řekl soudce netrpělivě, "předved'te svědka."

Do síně vstoupil shrbený mužík. Ošumělé šaty na něm plandaly, ale na nohou měl lakýrky. Maggie se znova odvážila pohlédnout na Jackieho, ale ten si jí ani nevšiml. Mužík byl jeho otec. Odříkal přísahu, soudce se protáhl a odkašlal si. Dr. Léwith svědka oslovil:

"Jméno?"

"Karel Petráček."

"Narozen?"

"Třetího ledna vosumnáct set devadesát vosum."

Soudce se trochu probral a nedůvěřivě se zadíval na mužíka. Pan Petráček vypadal na sedmdesát. Říkal, že je obuvník a že bydlí v Praze - Žižkově.

"Pane svědku," zeptal se Dr. Léwith, "vy jste byl za okupace vězněn, že ano?"

"Jo. Pět let sem byl v Buchenwaldě."

"Co bylo důvodem vašeho věznění?"

"Já sem byl soc dem a dělal sem ve vodboji. Ale jen chvílku, brzo mě sebrali."

Jackie hleděl rovně před sebe. Nepodívá se na mě, myslela si Maggie. Zasloužím si to. Ohlédla se po Dannym, ale ten seděl v poslední řadě a hleděl na svědka jako očarován.

"Dostal jste v průběhu svého věznění nějaké zprávy o svém synovi?" zeptal se Dr. Léwith.

"Žena mi jednou po jednom známým Němci poslala vzkaz, že Jardu šoupli do rajchu. Potom už mi nepsala, že utek a že po něm dou. To už psát nešlo."

"Jistě," řekl Dr. Léwith. "Jaký byl mezi vámi a synem poměr?"

"No - to víte," řekl pan Petráček váhavě. "Dyš mě zavřeli, bylo klukovi patnáct. V tý době maj všichni kluci roupy. Ale nějaký vážný rozpory že bych s nim měl, to nemůžu říct."

"Vy jste obuvník, ano?"

"Jo. Ano."

"Jak se vám dařilo, než vás zatkli?"

"Copak - v těch posledních létech už sem řemeslo nedělal. Byla zas práce ve fabrikách."

"A předtím?"

"Předtím? No - ševcovina moc nešla. Všichni kupovali u Bátí, u Popra - , no, jednoduše - "

"Pobíral jste nějakou podporu?"

"Jó, bral. Neměl sem do čeho píchnout a všude byla nouze vo práci."

"Byl jste dlouho bez zaměstnání?"

"Jo. Skoro vosum let. Já byl marod, těžkou práci sem dělat nemoh, a vo jinou čovek nezavádil - to víte - "

"Váš syn se učil sazečem?"

"Jo."

"Dostával nějaký plat?"

"Plat? Depak. Pár korun kapesnýho dostal, ale ty já mu vobyčejně nechal. Kluk taky neměl žádněj med a byl zrovna v těch frajerskejch létech. Ale potom, dyž to začlo bejt lepší, myslím s prací, v sedumatřicátým, v osumatřicátým, to už nám s mámou dycky každou sobotu dával na stravu."

"Děkuji vám, pane svědku," řekl Dr. Léwith a pohlédl na soudce. Soudce sebou trhl, zamrkal, a obrátil se na prokurátora.

"Pan státní žalobce?" Prokurátor zavrtěl hlavou. Soudce si očividně oddychl. "Přerušuji jednání na dvě hodiny," řekl radostně a povstal. Všichni vstali. V síni zavládlo uctivé ticho. Soudce zmizel v průvodu svých nohsledů a dva sonnyboyové odvedli Jackieho. Ani se na ni nepodíval. Síň se rozšuměla. Ohlédla se dozadu, a Danny hleděl na ni. Lidé se hrnuli k východu.

*Všechna snaha Dr. Léwitha je však marná. Příživník, nevyučený sazeč, uprchlík z Berlína, šmelinář a pašerák Jaroslav Petráček je "vzhledem k polehčujícím okolnostem" odsouzen na šest let.*

*Kým proces hluboce otrěse, je existencialista Danny. Zdá se mu, že pochopil mnoho věcí, i když mu zatím není jasné, co vlastně pochopil, a jak. Taky pochopil trochu pozdě. Za dva dny po skončení procesu je vyhozen od státnice z filosofie, protože neměl ani ponětí o mysticích školy chartreské. Naštěstí mu přítel Ivan sežene místo v redakci novin, kde je sám zaměstnán.*

*V hlavě mu pořád leží Maggie, ale nemá odvahu jít za ní. Osud mu ji přihraje za dramatických okolností: v kavárně Fénix, kam zašel poslouchat jazz a koukat po holkách. Sotva vejde, dříve než se může pořádně porozhlédnout, dojde u jednoho stolku k výtržnosti: perou se tam dvě holky. Jedna z nich je Maggie, druhou Danny nezná. Teprve později se dozví, že to byla Alice, která Jackiemu překazila Maggiino krivopřísežné alibi. Rvačka je vážná, musejí zasáhnout esenbáci, a Maggii odveze policejní vůz. Ráno ji pustí a před vězením čeká Danny.*

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.